

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Тетяна КОСОВА

«___» «лютого» 2023 р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «БАКАЛАВР»**

Тема: «Аналіз страхових виплат та особливості їх здійснення в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану»

Виконав(ла): Іван ГОРБАЧОВ

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Анна МАРІНА

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ - к. е. н. доцент Анна МАРІНА

другий розділ - к. е. н. доцент Анна МАРІНА

Нормоконтролер: старший викладач Наталія ЗАДЕРАКА

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
_____ Тетяна КОСОВА
«11» січня 2023 р.

ЗАВДАННЯ на виконання випускної роботи

здобувача вищої освіти ГОРБАЧОВУ Івану Олексійовичу
(прізвище, ім'я у родовому відмінку)

1. Тема випускної роботи «Аналіз страхових виплат та особливості їх здійснення в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану» затверджена наказом ректора від 26.12.2022 № 2423ст

2. Термін виконання роботи: з 17. 01. 2023 до 28. 02. 2023.

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики України, дані обліково-інформаційної системи страхової установи, фінансова, податкова, статистична звітність Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія»

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ

1.1. Страхові виплати як об'єкт аналізу

1.2. Інформаційне забезпечення аналізу страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану

1.3. Фінансово-економічний паспорт Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія»

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. Аналіз страхових виплат ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану

2.1. Аналіз динаміки, складу і структури страхових виплат

2.2. Оцінка впливу страхових виплат на фінансові результати страхової компанії

2.3. Вирішення проблеми забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану

Висновки до розділу 2

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:

ЛИСТ 1. Страхові виплати як об'єкт аналізу. ЛИСТ2. Інформаційне забезпечення аналізу страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану. ЛИСТ 3. Фінансово-економічний паспорт ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія». ЛИСТ 4. Аналіз динаміки, складу і структури страхових виплат. ЛИСТ 5. Оцінка впливу страхових виплат на фінансові результати страхової компанії. ЛИСТ 6. Вирішення проблеми забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу випускної роботи та надання його керівнику	17.01.2023 – 27.01.2023	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу випускної роботи і надання його керівнику	28.01.2023 – 07.02.2023	
3	1. Узгодження випускної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на випускну роботу. 4. Підготовка виступу.	08.02.2023 – 14.02.2023	
4	1. Переплетення випускної роботи. 2. Подання випускної роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	15.02.2023 – 17.02.2023	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	к. е. н., доцент Анна МАРИНА		
РОЗДІЛ 2	к. е. н., доцент Анна МАРИНА		

8. Дата видачі завдання: «10» січня 2023 р.

Керівник випускної роботи _____ Анна МАРИНА

(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Іван ГОРБАЧОВ

(підпис здобувача)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до випускної роботи «Аналіз страхових виплат та особливості їх здійснення в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану»: 84 с., 19 рис., 18 табл., 43 літературних джерела.

Мета випускної роботи: розробка заходів із забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів забезпечення страхових виплат ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану.

Методи дослідження: порівняння, класифікація, деталізація та ідентифікація, таблиці та графіки, нормативний, економіко-математичного моделювання, факторного і коефіцієнтного аналізу.

Результати випускної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, в практичній діяльності страхових компаній.

АНАЛІЗ, СТРАХОВІ ВИПЛАТИ, СТРАХОВА КОМПАНІЯ, ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ, ВОЄННИЙ СТАН

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДБУ – Державний бюджет України

ЄДРПОУ – єдиний державний реєстр підприємств, організацій, установ

КАСКО - комплексне автомобільне страхування крім відповідальності»

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

Нацкомфінпослуг - Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку

ОСЦПВ - обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності

СГД – суб'єкт господарювання

СК – страхова компанія

СУР - стратегія управління ризиками

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ТПП - Торгово-промислова палата України

УПСК - Українська пожежно-страхова компанія

ФО – фізична особа

ЮО – юридична особа

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ.....	10
1.1. Страхові виплати як об’єкт аналізу.....	10
1.2. Інформаційне забезпечення аналізу страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану	23
1.3. Фінансово-економічний паспорт Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія».....	31
Висновки до розділу 1.....	42
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ ПРАТ «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ» В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН І ВОЄННОГО СТАНУ	46
2.1. Аналіз динаміки, складу і структури страхових виплат	46
2.2. Оцінка впливу страхових виплат на фінансові результати страхової компанії	58
2.3. Вирішення проблеми забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану	65
Висновки до розділу 2.....	71
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність проблеми. Страховий ринок України є найважливішою ланкою ринку фінансових послуг і елементом фінансової системи держави. Він реалізує функції, пов'язані з формуванням фінансових ресурсів через отримувані страховими компаніями страхові премії і перерозподіляє акумульовані кошти для потреб кредитно-інвестиційного розвитку національної економіки. Обов'язковою умовою зростання капіталізації ринку страхових послуг є забезпечення довіри їх споживачів до страхових компаній. Вихідним мотивом страхувальника в отриманні страхового захисту є його бажання знизити ризики втрати здоров'я, життя, майна шляхом отримання страхових виплат від страхової компанії при настанні несприятливих подій.

На жаль, страховий ринок України є недосконалим, вадами його розвитку є: низька капіталізація на фоні високої концентрації та монополізація, складність механізмів отримання страхового відшкодування при настанні страхового випадку як об'єктивного порядку, так і суб'єктивного характеру – навмисне затягування процедур страхових виплат. Зазначене негативно позначається на рівні довіри страхувальників до страховиків, викликає їх зневіру і знижує мотивацію до використання страхових послуг. Повномасштабна агресія РФ проти України ще більше поглибила існуючий стан проблеми через погіршення фінансового стану страхових компаній, обсяг зобов'язань яких істотно зростає в умовах значних руйнувань і пошкодження майна та інфраструктури. При цьому виникла кризова парадоксальна ситуація, коли попит на страховий захист від негативних наслідків військових дій та обстрілів вступає у протиріччя з неможливістю його задоволення страховим і виконання укладених до початку війни страхових договорів.

Актуальність випускної роботи визначається потребою посилення рівня захисту прав споживачів на ринку страхових послуг, удосконалення механізмів державного регулювання страхового ринку в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану, наданням гарантій страхувальникам у

частині отримання ними страхового захисту у разі ускладнення фінансового стану страховика. Брак довіри на фінансовому ринку України притаманний не тільки сегменту страхових послуг, але і сегменту банківських послуг. Проти його частково компенсує Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, обмеження виплат із якого зняті на час воєнного стану. На жаль, страхові виплати, на відміну від залучених банківськими установами депозитів, не гарантуються державою, а страхові компанії втрачають відносну конкурентоспроможність порівняно з банками у залученні ресурсів. Військові дії та воєнний стан значно ускладнили умови роботи страховиків і поставили на порядок денний болючі питання, які потребують негайного вирішення.

Мета випускної роботи: розробка заходів із забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки наступних **завдань**:

визначити сутність страхових виплат як об'єкта аналізу;

розкрити інформаційне забезпечення аналізу страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану;

створити фінансово-економічний паспорт Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія»;

проаналізувати динаміку, склад і структуру страхових виплат;

оцінити вплив страхових виплат на фінансові результати страхової компанії;

вирішити проблему забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів забезпечення страхових виплат ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану.

Методи дослідження. порівняння, класифікація, деталізація та ідентифікація, таблиці та графіки, нормативний, економіко-математичного моделювання, факторного і коефіцієнтного аналізу.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові публікації вітчизняних вчених у фахових виданнях, академічні видання, монографії, матеріали наукових конференцій, інтернет-ресурси, матеріали фінансової звітності, податкової, статистичної звітності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія».

Практичне значення одержаних результатів. Результати випускної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, в практичній діяльності підприємств реального сектора економіки, зокрема швейної промисловості.

Структура, зміст та обсяг випускної роботи. Випускна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст випускної роботи розміщено на 84 сторінках друкованого тексту, у т.ч. 18 таблиць, 19 рисунків та 2додатка на 26 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 43 найменування і подано на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ

1.1. Страхові виплати як об'єкт аналізу

Закон України «Про страхування» у редакції 1996 року визначає страхову виплату як грошову суму, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку [30].

Напередодні війни, у 2021 році, страховий ринок України помірно розвивався, страхові виплати сектору life склали 764,8 млн. грн., а non-life - 16344,2 млн. грн., рівень виплат склав відповідно 13% і 38% (табл. 1.1).

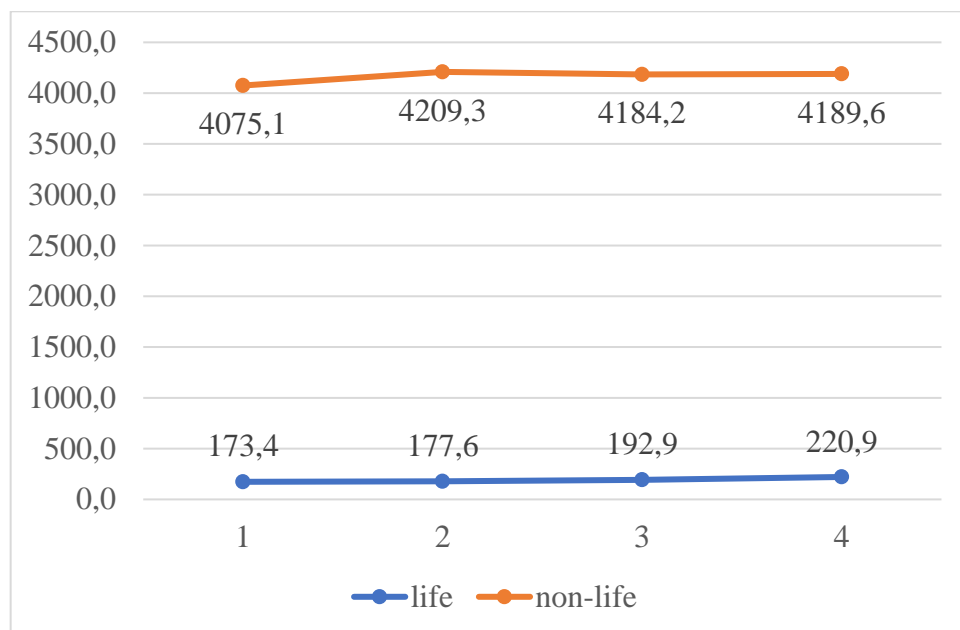

Рис. 1.1 – Динаміка страхових виплат страховими компаніями України за кварталами 2021 року, млн. грн.

Джерело: власні розрахунки

Половину валових страхових премій (21597266 тис. грн.) отримали ТОП-10 ризикових страховиків (рис. 1.2), на першу десятку страхових компаній приходилося 10782825 тис. грн. страхових виплат (рис. 1.3).

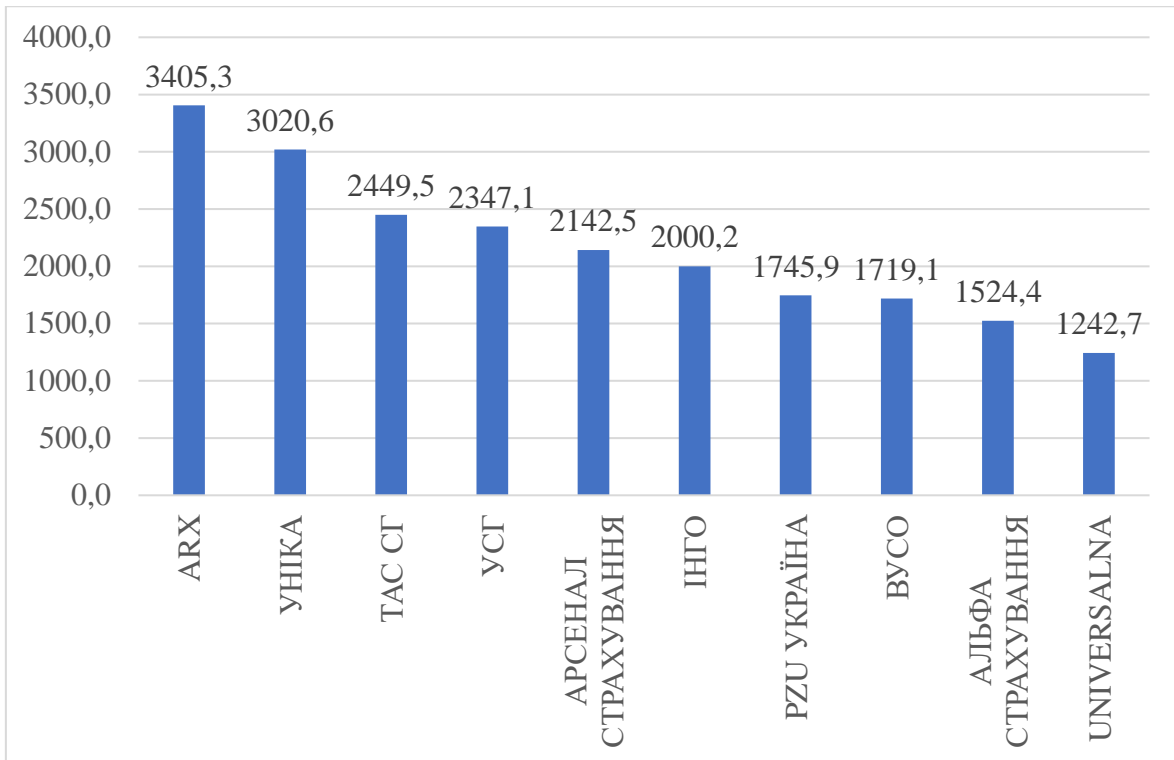

Рис. 1.2 - ТОП-10 страхових компаній non-life за преміями в 2021 році, млн. грн.

Джерело: власні розрахунки

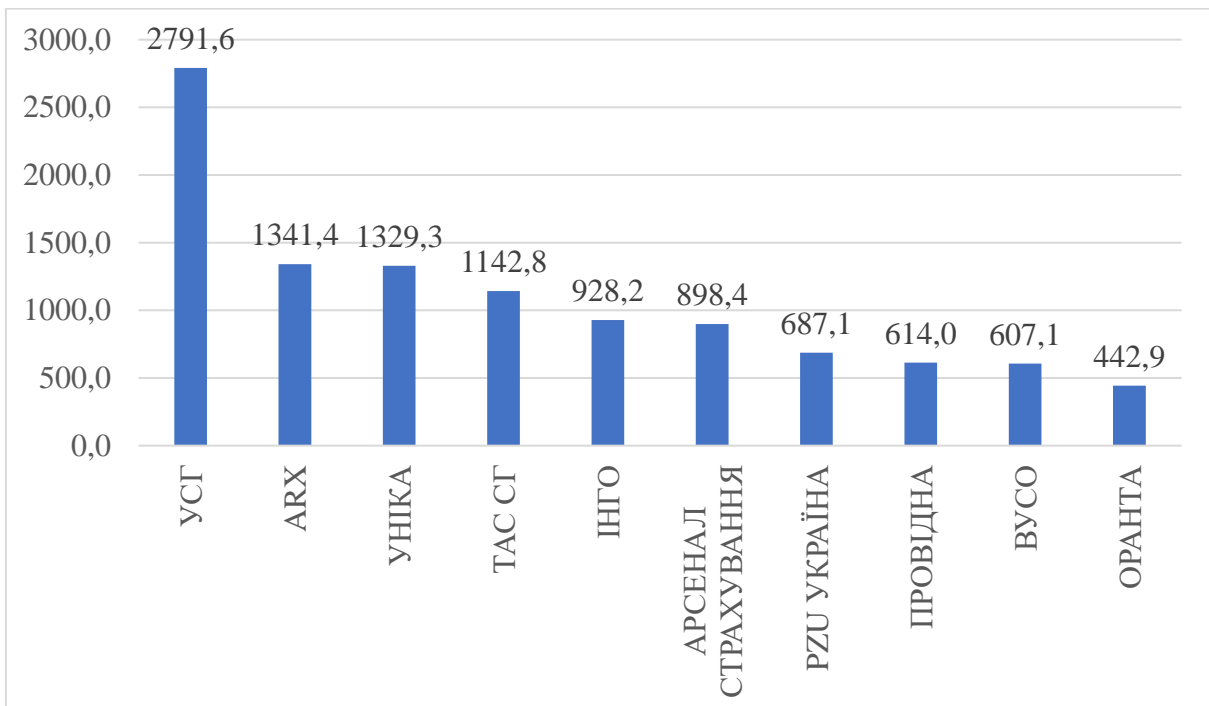

Рис. 1.3 - ТОП-10 страхових компаній non-life за виплатами в 2021 році, млн. грн.

Джерело: власні розрахунки

Страховий ринок life виявився ще більше концентрованим. На ТОП-10 страхових компаній (рис. 1.4) припадало 5604025 тис. грн премій (96,6% загальної кількості усіх страхових премій) та 800070 тис. грн (рис. 1.5) виплат (100% усіх страхових виплат).

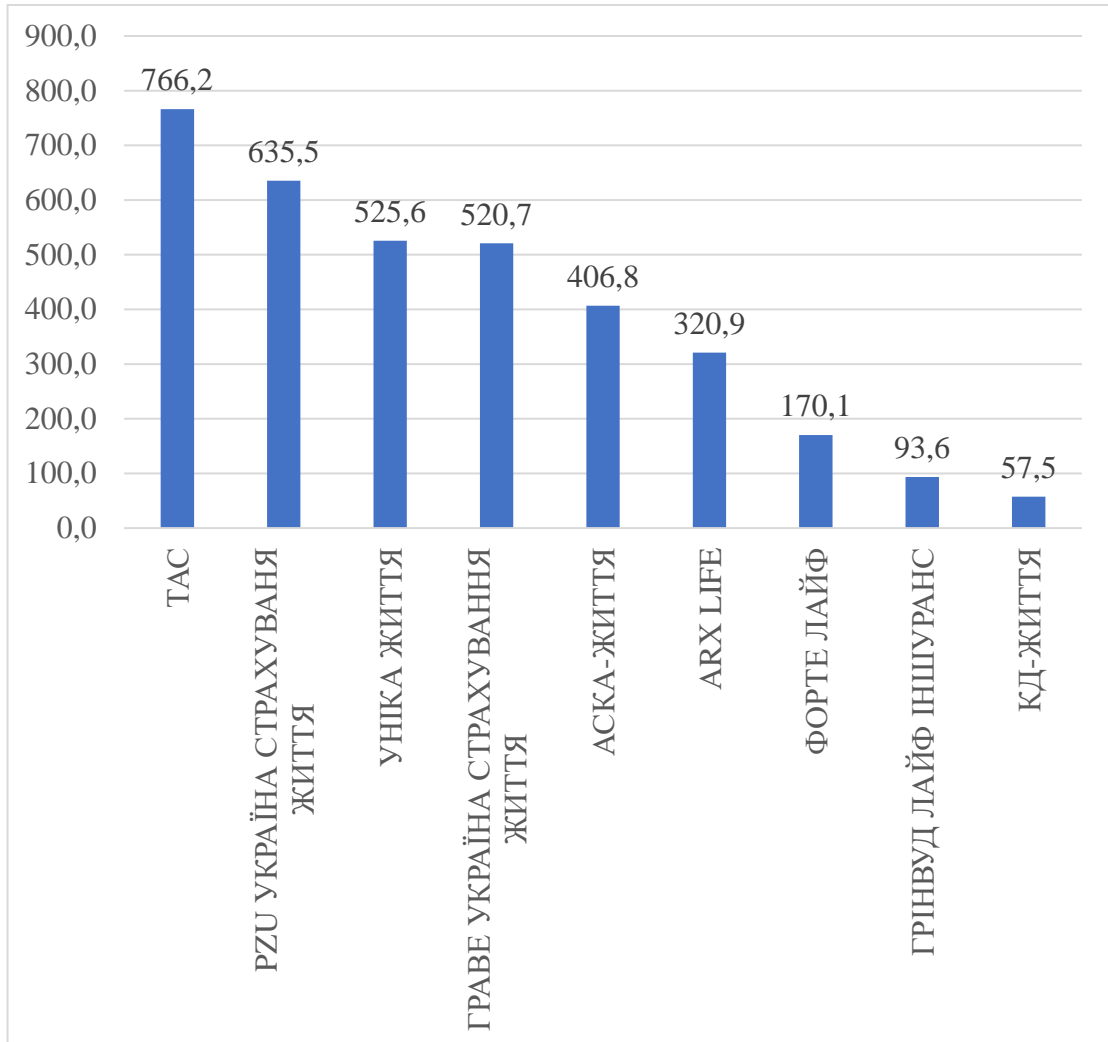

Рис. 1.4 - ТОП-10 страхових компаній life за преміями в 2021 році, млн. грн.

Джерело: власні розрахунки

Лідером за обсягом страхових премій серед СК life є ТАС, за виплатами вона займає друге місце. Враховуючи початок бойових дій у лютому 2022 року, не всі страхові компанії non-life подали звітність до НБУ за IV квартал 2021 року (10% за кількістю та майже 3% за обсягом). Натомість до страхових компаній life НБУ не має зауважень.

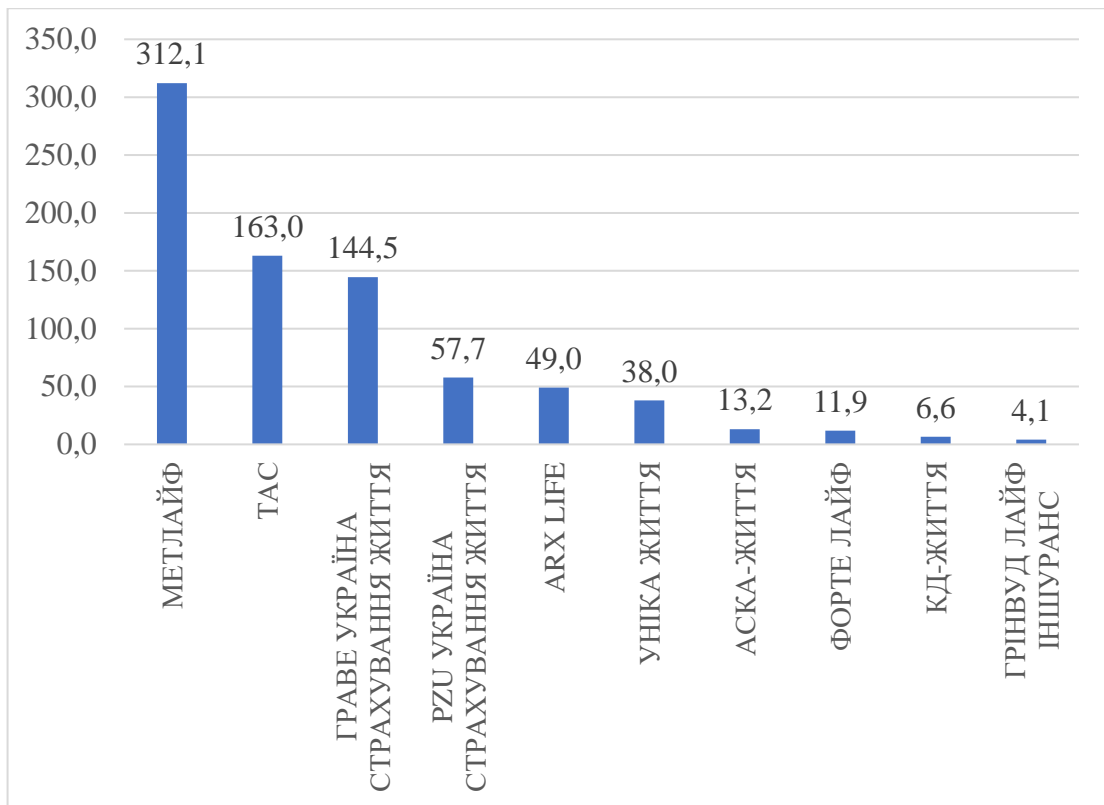

Рис. 1.5 - ТОП-10 страхових компаній life за виплатами в 2021 році, млн. грн.

Джерело: власні розрахунки

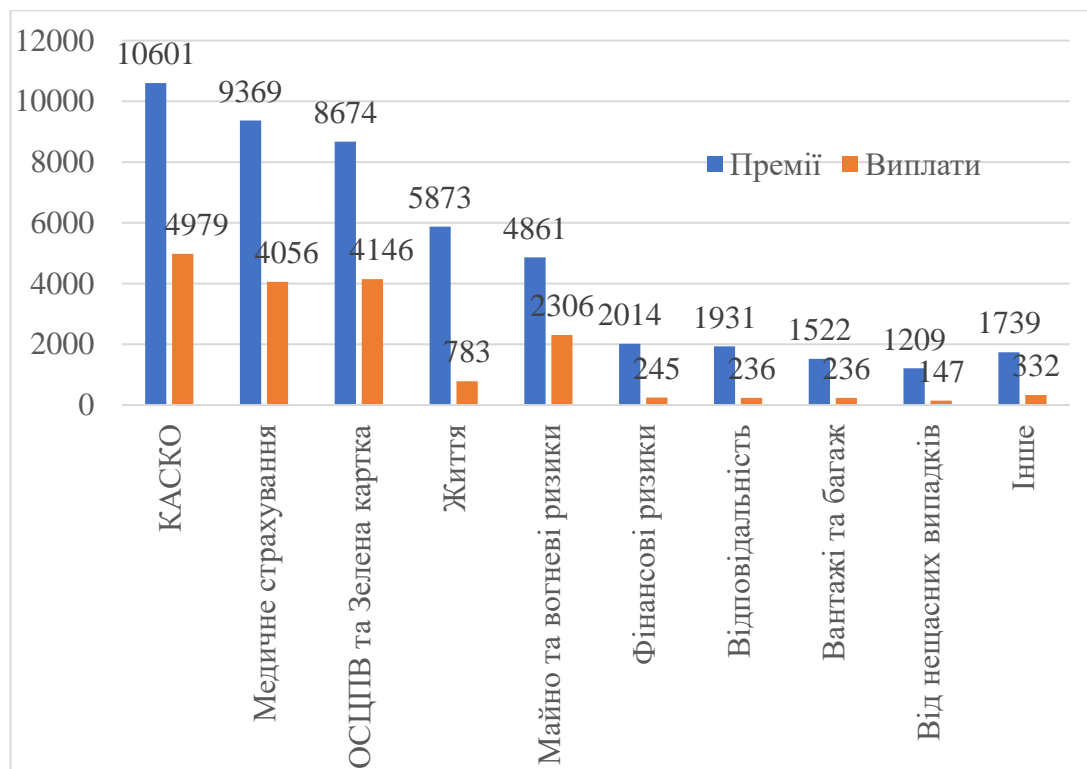

Рис. 1.6. Премії та виплати за окремими видами страхування у 2021 році, млн. грн.

Джерело: власні розрахунки

Найбільші обсяги премій та виплат за окремими видами страхування у 2021 році були акумульовані такими видами страхування: КАСКО, медичне страхування, ОСЦПВ та Зелена картка (рис. 1.6).

Протягом 2021 року резерви збитків до чистих виплат були відносно стабільними і коливалися в інтервалі 149%-162% для добровільного ризикового страхування і 380%-406% для обов'язкового ризикового страхування (рис. 1.7).

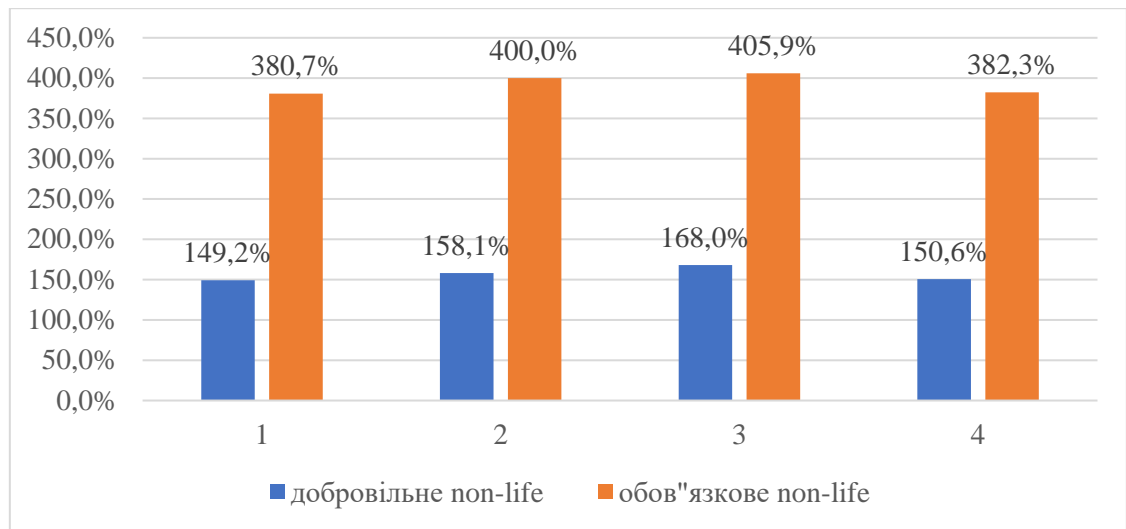

Рис. 1.7 - Резерви збитків до чистих виплат ризикового страхування у 2021 році

Джерело: власні розрахунки

Протягом 2021 року частка *IBNR* у резервах збитків була відносно стабільними і коливалися в інтервалі 10,1%-13,6% для добровільного ризикового страхування і 30%-31,4% для обов'язкового ризикового страхування (рис. 1.8). Зміст і методику розрахунків показника *IBNR* (*incurred but not reported claims reserve*) визначено у Методиці формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя [27]. Це резерв збитків, які виникли, але не заявлені. Він оцінюється обсягом зобов'язань страховика для здійснення страхових виплат, включаючи витрати на врегулювання збитків, які пов'язані зі страховими випадками у розрахунковому та попередніх періодах, про факт настання яких страховій компанії не було заявлено на звітну дату.

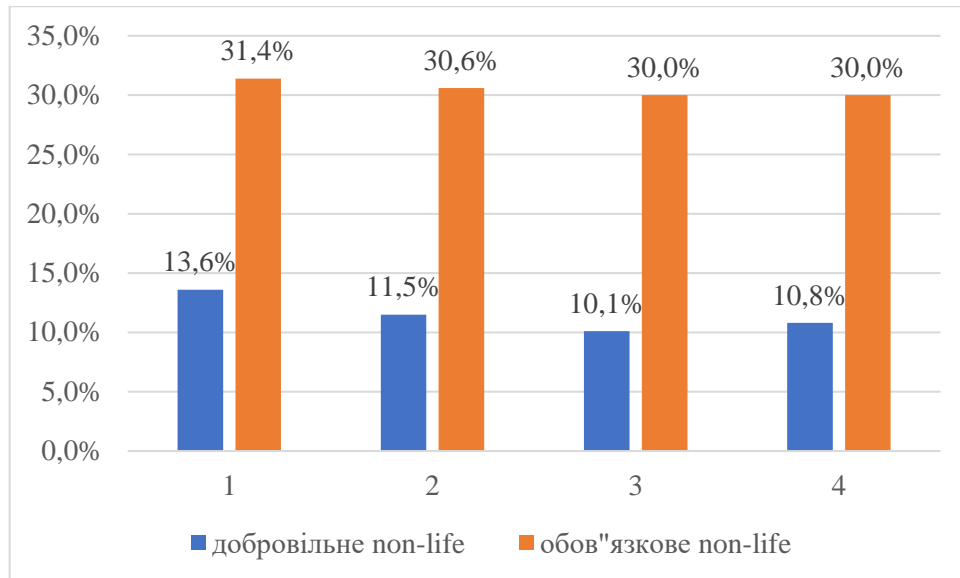

Рис. 1.8 - Частка IBNR у резервах збитків ризикового страхування у 2021 році

Джерело: власні розрахунки

Протягом 2021-3 кв. 2022 року відбулося суттєве скорочення кількості СК в Україні – із 208 до 139, динаміка описується експоненціальною функцією (рис. 1.9).

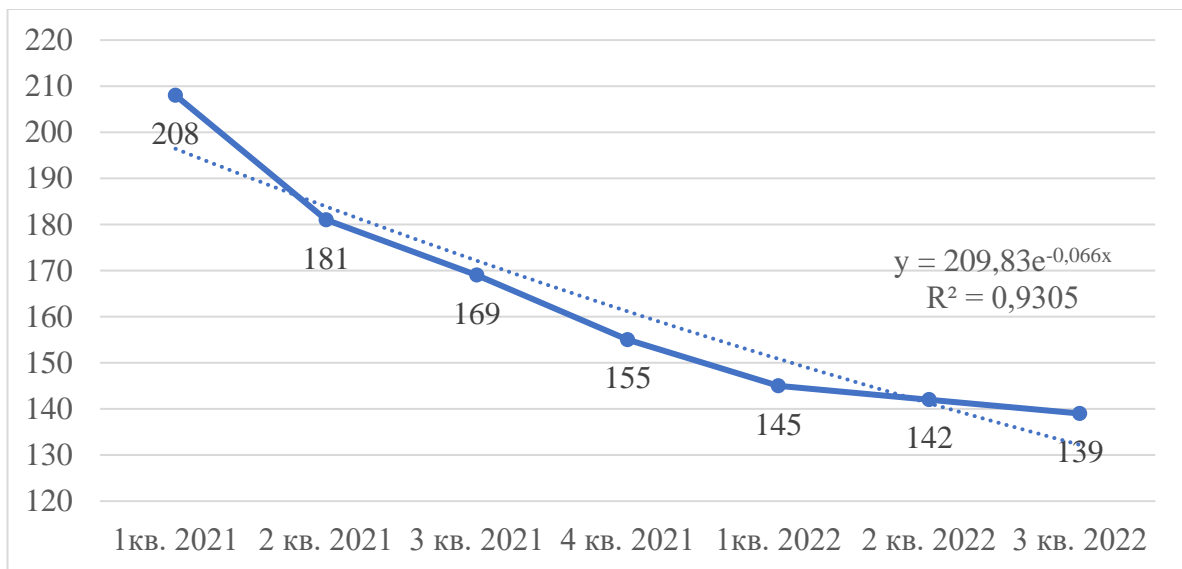

Рис. 1.9 – Динаміка кількості страхових компаній в Україні, од.

Джерело: власні розрахунки

На даний час в Україні функціонує 13 страхових компаній life. За 1 квартал 2022 року виключено з Державного реєстру 11 СК, а включено лише 1. За 2 і 3 квартал 2022 року виключено по 3 СК.

Протягом 2021 року відбулося скорочення вартості активів СК із 64,3 млрд. грн. до 63,6 млрд. грн., а у 2022 році відбулося зростання до 70,9 млрд. грн. і описується висхідною гілкою параболи з множинним коефіцієнтом детермінації, що становить майже 0,75 (рис. 1.10).

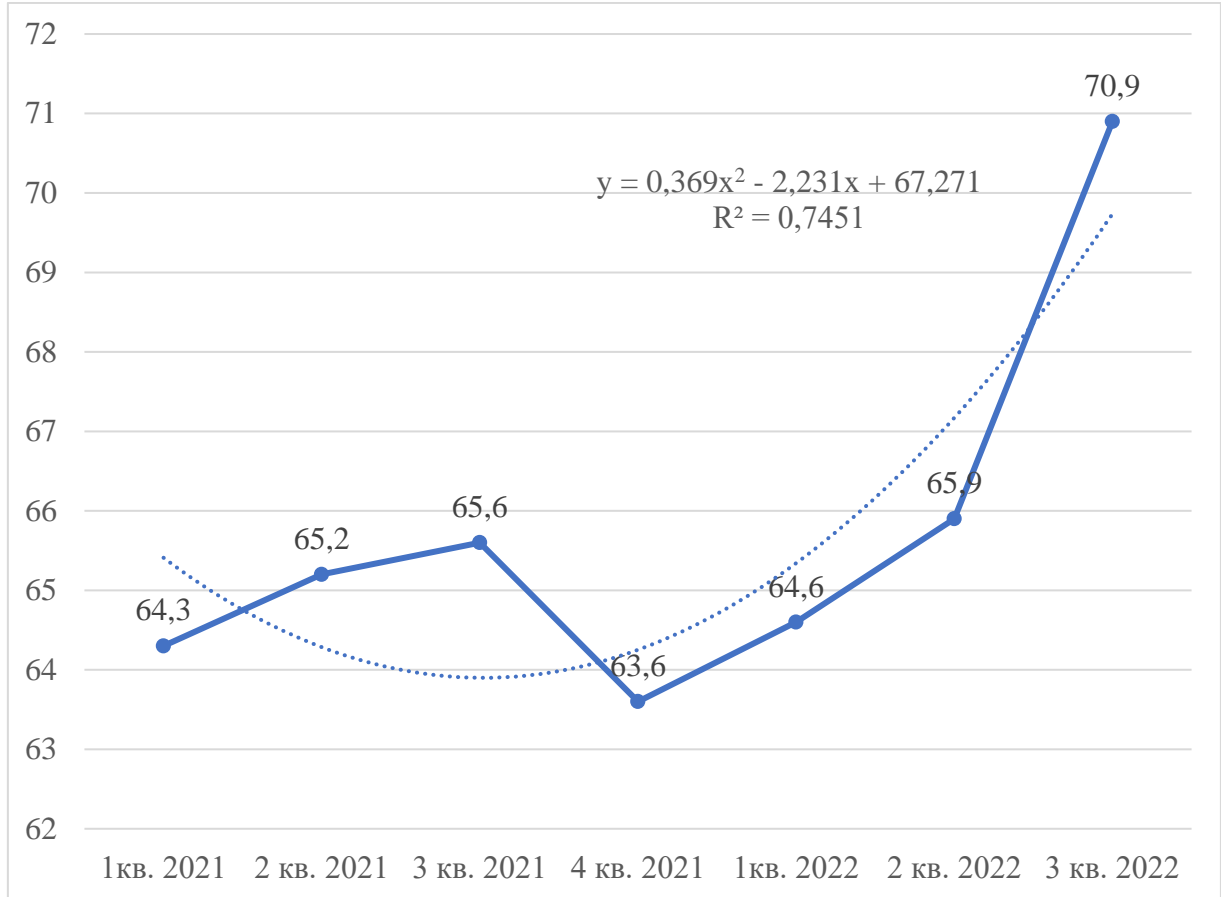

Рис. 1.10 – Динаміка вартості активів страхових компаній в Україні, млрд. грн.

Джерело: власні розрахунки

Протягом 2022 року вартість активів, визначені статтею 31 Закону України «Про страхування» зросла з 47158,7 млн. грн. до 53825,0 млн. грн. (табл. 1.1). Проте обсяг сплачених статутних капіталів скоротився з 8279,2 млн. грн. до 8005,4 млн. грн. Питома вага валових страхових премій, що надійшла від страхувальників – фізичних осіб, зросла з 59,63% до 61,55%. Протилежною є частка валових страхових виплат страхувальникам – ФО, яка скоротилася з 57,42% до 54,05%. Рівень валових виплат збільшився з 32,9% до 33,3%. Рівень чистих виплат тримається на рівні 33,7% -34,4%.

Показники страхового ринку України у 2022 році

№ з/п	Показники	3 міс.	6 міс.	9 міс.
1	Активи, визначені статтею 31 Закону України «Про страхування»	47158,7	49269,4	53825,0
2	Обсяг сплачених статутних капіталів	8279,2	8212,2	8005,4
3	Сформовані страхові резерви	36382,7	36502,4	39794,0
4	Валові страхові премії, з них:	9680,2	17656,4	28573,7
5	від страхувальників – фізичних осіб	5772,7	10796,1	17586,9
5.1		59,63	61,15	61,55
6	від перестраховальників	353,8	574,5	885,2
7	Валові страхові виплати, з них:	3180,4	6016,4	9502,3
8	страхувальникам – ФО	1826,3	3363,6	5135,6
8.1		57,42	55,91	54,05
9	перестраховальникам	33,7	98,6	144,3
10	Рівень валових виплат, відсотки	32,9	34,1	33,3
11	Чисті страхові премії (валові страхові премії за мінусом частки страхових премій, які сплачуються перестраховикам-резидентам)	9338,4	17170,1	27703,0
12	Чисті страхові виплати (валові страхові виплати за мінусом частки страхових виплат, які компенсовані перестраховиками-резидентами)	3145,8	5912,5	9349,6
13	Рівень чистих виплат, відсотки	33,7	34,4	33,7
14	Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, із них:	1310,8	2233,6	3425,7
15	перестраховикам-нерезидентам	969,0	1747,3	2555,1

Джерело: побудовано за даними [22]

Інформація про страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми відображається у розділі V. Звіту про доходи та витрати страховика, фрагмент якого наведено у табл. 1.2

Таблиця 1.2

Страхові виплати, страхові відшкодування та фінансові результати СК України у 2022 році

Код	Назва показника	Усього	Квартали		
			I	II	III
1	2	3	4	5	6
Усі СК					
240	Страхові виплати та страхові відшкодування	9502,3	3180,4	2836,0	3485,9
241	у т.ч., за договорами страхування, термін дії яких на дату прийняття рішення про виплату/ відшкодування закінчився	648,4	224,6	172,5	251,4
250	Виплати викупних сум	188,4	37,3	72,0	79,0
	Чистий прибуток :				
470	Прибуток	3794,4	1073,2	1167,7	1553,5
480	Збиток	232,7	116,5	58,0	58,3
СК life					
240	Страхові виплати та страхові відшкодування	616,3	175,3	184,0	257,0
241	у т.ч., за договорами страхування, термін дії яких на дату прийняття рішення про виплату/ відшкодування закінчився	199,0	55,8	58,0	85,2
250	Виплати викупних сум	188,4	37,3	72,0	79,0
	IX. Чистий прибуток:				
470	Прибуток	480,6	141,4	200,2	138,9
480	Збиток	146,9	44,3	-8,7	111,4

Закінчення табл. 1.2

1	2	3	4	5	6
СК non-life					
240	Страхові виплати та страхові відшкодування	8886,0	3005,1	2652,0	3228,9
241	у т.ч., за договорами страхування, термін дії яких на дату прийняття рішення про виплату/ відшкодування закінчився	449,5	168,8	114,5	166,2
250	Виплати викупних сум	0,0	0,0	0,0	0,0
ІХ. Чистий прибуток:					
470	Прибуток	3313,8	931,7	967,5	1414,6
480	Збиток	85,8	72,2	66,7	-53,1
Питома вага СК non-life у всіх СК					
240	Страхові виплати та страхові відшкодування	93,51	94,49	93,51	92,63
241	у т.ч., за договорами страхування, термін дії яких на дату прийняття рішення про виплату/ відшкодування закінчився	69,32	75,16	66,38	66,11
250	Виплати викупних сум	0,00	0,00	0,00	0,00
ІХ. Чистий прибуток:					
470	Прибуток	87,33	86,82	82,86	91,06
480	Збиток	36,87	61,97	115,00	-91,08

Джерело: побудовано за даними [22]

Питома вага ризикових видів страхування у страхових виплатах та страховому відшкодуванні по усіх СК за підсумками 9 міс. становить 93,51%, а за кварталами – скоротилася з 94,49% до 92,63%. у т.ч., за договорами страхування, термін дії яких на дату прийняття рішення про виплату/ відшкодування закінчився - 69,32%, у т.ч. за кварталами – спостерігається

скорочення – із 75,16% до 66,11%. Питома вага СК non-life у всіх СК у викупних сумах дорівнює 0, у прибутках – 87,33%, у збитках – менша (36,87%).

Переважна частка страхових виплат СК life (табл. 1.3) виплачена резидентам України (більше 99,86%), у т.ч. основна питома вага припадає на фізичних осіб (більше 94%). Страхові виплати у вигляді ануїтетів у середньому становлять 5,76%, а за договорами страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку, - 70,97%. Не було виплат за таким видом страхування - довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду. За видами страхування основна питома вага (527,4 млн. грн., або 85,57%) приходить на інші договори накопичувального страхування. Проте за кількістю укладених договорів (1447026, або 93,23%) іншими договорами страхування життя

СК з видів страхування інших, ніж життя за 9 міс. 2022 року, не здійснювали жодних виплат із таких об'єктів страхування: відповідальність власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника); інвестиції; судові витрати; цивільно-правова відповідальність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) за шкоду, яку може бути завдано у зв'язку з виконанням його обов'язків; життя і здоров'я волонтерів на період надання ними волонтерської допомоги; інші види добровільного страхування. Незначними були страхові виплати за такими видами страхування: відповідальність власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) - 0,4 млн. грн., виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій - 0,2 млн. грн., повітряного транспорту - 0,6 млн. грн., залізничного транспорту - 2,0 млн. грн.

Страхові виплати/ відшкодування з ризикового страхування (табл. 1.4) в основному здійснені на користь резидентів (98,43%), у т.ч. найбільша частка призначена для ЮО (крім перестраховальників) - 53,34%, а також для ФО - 44,58%.

Таблиця 1.3

Показники діяльності СК зі страхування життя за 9 міс. 2022 року

Код	Назва показника	Од. виміру	Усього	Договори страхування			
				за якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку	інші накопичу- вальні	життя лише на випадок смерті	інші договорами страхування життя
1	2	3	4	5	6	7	8
	Чисті страхові виплати (валові страхові за мінусом частки страхових виплат, які компенсовані перестраховиками-резидентами)	млн. грн.	616,3	3,1	527,4	8,4	77,4
		%	100	100	100	100	100
080	Страхові виплати	млн. грн.	580,8	0,9	494	8,4	77,4
		%	94,24	29,03	93,67	100,00	100,00
081	резидентам	млн. грн.	580	0,9	493,3	8,4	77,3
		%	99,86	100,00	99,86	100,00	99,87

Закінчення табл. 1.3

1	2	3	4	5	6	7	8
082	у т.ч.: ФО;	млн. грн.	573,2	0,9	488,1	7,9	76,2
		%	98,83	100,00	98,95	94,05	98,58
083	ЮО (крім перестраховальників);	млн. грн.	6,8	0	5,2	0,5	1,1
		%	1,17	0,00	1,05	5,95	1,42
085	нерезидентам	млн. грн.	0,8	0	0,8	0	0,1
		%	0,14	0,00	0,14	0,00	0,13
086	у т.ч.: ФО;	млн. грн.	0,8	0	0,8	0	0,1
		%	100	100	100	100	100
090	Страхові виплати у вигляді ануїтетів	млн. грн.	35,5	2,2	33,3	0,0	0,0
		%	5,76	70,97	6,33	0,00	0,00
100	Виплати викупних сум		188,4	4,1	181,9	2,3	0,1
	Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду	Шт.	1552009	844	54319	49820	1447026
	Максимальна страхова сума за окремою застрахованою особою	млн. грн.	57,4	1,4	35,2	57,4	36,6

Джерело: побудовано за даними [22]

За видами страхування основна питома вага страхових виплат приходить на страхування наземного транспорту (крім залізничного) - 45,52%, медичне (безперервне страхування здоров'я) – 30,44%. Значно менша питома вага приходить на 5,7%, частку більше 3% має страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 3,63%, майна – 3,03%. Частку у страхових виплат, що перевищує 2%, мають такі види страхування: медичних витрат - 2,89%, страхування від нещасних випадків - 2,47%.

1.2. Інформаційне забезпечення аналізу страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану

Право на соціальний захист є конституційним правом громадян України, визначеним статтям 46 Конституції України [12], яке гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення тощо.

Статті 47-49 Конституції України [12] гарантують права громадян на житло, на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

24.02.2022 у зв'язку з широкомасштабним вторгненням рф Президентом України [23] було введено воєнний стан на основі Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [30], що передбачає можливість тимчасового обмеження прав, свобод людини, законних інтересів фізичних і юридичних осіб, передбачених Конституцією України [12]. Воєнний стан, як особливий правовий режим, був запроваджений у нашій країні через збройну агресію рф, яка створює небезпеку українській державності, територіальній цілісності тощо. Його метою є надання відповідним органам державної влади, місцевого самоврядування, військовим тощо додаткових повноважень для відвернення загрози, відсічі ворожого нападу.

Таблиця 1.4

Показники діяльності СК з видів страхування інших, ніж життя за 9 міс. 2022 року

Код показника	Назва показника	Од. виміру	Усього	Страхування						
				від нещасних випадків	медичне (безперервне страхування здоров'я)	здоров'я на випадок хвороби	наземного транспорту (крім залізничного)	водного транспорту)	вантажів та багажу (вантажобагажу)	від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
100	Страхові виплати/ відшкодування:	Млн. грн.	6312,2	155,7	1921,5	111,8	2873,3	74,8	64,4	229,2
		%	100	100	100	100	100	100	100	100
101	резидентам	Млн. грн.	6213,2	155,7	1908	111,8	2862,5	3,9	62,8	229,2
		%	98,43	100,0	99,30	100,0	99,62	5,21	97,52	100,00
102	у т.ч.: ФО	Млн. грн.	2814,1	139,5	718,4	107,3	1559,3	0	6,7	10,7
		%	44,58	89,60	37,39	95,97	54,27	0,00	10,40	4,67
103	ЮО (крім перестраховальників)	Млн. грн.	3367,1	16,1	1189,4	4,5	1290,9	2,2	54,4	217,2
		%	53,34	10,34	61,90	4,03	44,93	2,94	84,47	94,76
104	перестраховальникам	Млн. грн.	32	0	0,1	0	12,4	1,6	1,6	1,4
		%	0,51	0,00	0,01	0,00	0,43	2,14	2,48	0,61

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
105	нерезидентам	Млн. грн.	99	0	13,6	0	10,8	70,9	1,6	0
		%	1,57	0,00	0,71	0,00	0,38	94,79	2,48	0,00
106	у т.ч.: ФО	Млн. грн.	18,3	0	11,9	0	5,9	0	0	0
		%	0,29	0,00	0,62	0,00	0,21	0,00	0,00	0,00
107	ЮО (крім перестраховальників);	Млн. грн.	80,1	0	1,7	0	4,8	70,9	1,6	0
		%	1,27	0,00	0,09	0,00	0,17	94,79	2,48	0,00
110	Частки страхових виплат/ відшкодувань, компенсовані перестраховиками	Млн. грн.	799,5	4,3	37,0	0,4	270,7	71,1	12,9	146,1
111	у т.ч. перестраховиками- нерезидентами	Млн. грн.	758,7	4,3	37,0	0,4	258,0	69,5	11,6	145,3
120	Максимальна страхова виплата/ відшкодування за окремим страховим випадком	Млн. грн.	70,9	2,6	2,1	1,5	15,0	70,9	4,0	41,1

Продовження табл. 1.4

Код показника	Назва показника	Од. виміру	Страховання						
			майна	цивільної відповідальнос ті власників наземного транспорт у	відповідальнос ті перед третіми особами	кредитів	фінансових ризиків	медичних витрат	сільсько- господарської продукції
1	2	12	13	14	15	16	17	18	19
100	Страхові виплати/ відшкодування:	Млн. грн.	191,1	53,2	25,1	36,6	360	182,4	29,7
		%	100	100	100	100	100	100	100
101	резидентам	Млн. грн.	191	53,1	24,8	36,6	360	181,6	29,7
		%	99,95	99,81	98,80	100,00	100,00	99,56	100,00
102	у т.ч.: ФО	Млн. грн.	42	25,1	2,3	0	38,9	162,9	0,8
		%	21,98	47,18	9,16	0,00	10,81	89,31	2,69
103	ЮО (крім перестраховувальників)	Млн. грн.	142,4	28	22,3	36,6	313,1	18,6	29
		%	74,52	52,63	88,84	100,00	86,97	10,20	97,64
104	перестраховувальникам	Млн. грн.	6,6	0	0,2	0	8	0,1	0
		%	3,45	0,00	0,80	0,00	2,22	0,05	0,00
105	нерезидентам	Млн. грн.	0,1	0	0,4	0	0	0,8	0
		%	0,05	0,00	1,59	0,00	0,00	0,44	0,00

Закінчення табл. 1.4

1	2	12	13	14	15	16	17	18	19
106	у т.ч.: ФО	Млн. грн.	0	0	0	0	0	0,5	0
		%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,27
107	ЮО (крім перестраховальників)	Млн. грн.	0,1	0	0,4	0	0	0,3	0
		%	0,05	0,00	1,59	0,00	0,00	0,16	0,00
108	перестраховальникам	Млн. грн.	0	0	0	0	0	0	0
		%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
110	Частки страхових виплат /відшкодувань, компенсовані перестраховиками	Млн. грн.	59,9	0,6	8,7	0,0	161,5	1,9	24,1
111	у т.ч. перестраховиками-нерезидентами	Млн. грн.	52,4	0,5	8,5	0,0	145,7	1,4	24,1
120	Максимальна страхова виплата/ відшкодування за окремим страховим випадком	Млн. грн.	22,5	2,9	9,3	15,2	52,0	1,1	4,5

Джерело: побудовано за даними [22]

Тривалість обмеження конституційних прав і свобод на період дії воєнного стану має бути чітко встановлена. У разі збереження загроз період дії воєнного стану має бути пролонгованим.

Ведення бойових дій і введення негативно позначається на всіх сферах життя людини і суспільства і на страховий ринок, зокрема через пошкодження застрахованого рухомого і нерухомого майна, отриманих поранень і загибелі застрахованих осіб. Воєнний стан не відмінняє договірні відносини і укладені до його введення договори, але вони реалізуються з певними застереженнями, притаманними умовам форм-мажорного стану і надзвичайних обставин.

Законом України «Про торгово-промислові палати в Україні» [33] на ТППУ покладено обов'язок ідентифікувати і засвідчувати форс-мажорні обставини, або обставини непереборної сили. Відповідно до статі 14⁻¹ для отримання відповідних сертифікатів щодо форс-мажорних обставин СГД має звернутися до ТППУ або її регіональних відділень. Сертифікат видається на платній основі протягом 7 днів з дати звернення на платній основі, виключення становлять малі СГД. Зазначений сертифікат підтверджує надзвичайні та невідворотні обставини, які не дозволяють СГД виконати зобов'язання, передбачені умовами укладених договорів. В умовах воєнного стану ознаками форс-мажорних обставин є: збройний конфлікт, військові дії, неоголошена рф війна, яка проводиться під гаслом спеціальної військової операції, ворожі атаки дронів і ракет, блокади українських морських портів, військова мобілізація українських громадян, акти тероризму росіян по цивільних об'єктах, введення комендантської години, примусове вилучення майна фізичних і юридичних осіб для військових потреб тощо.

Стаття 333 Господарського Кодексу України [5] визначає страхування, а також допоміжну діяльність у сфері фінансів і страхування як форм реалізації фінансової діяльності СГД. Страхуванням визначається діяльність, спрямована на покриття довготермінових та короткотермінових ризиків СГД з використанням заощаджень через кредитно-фінансову систему або без нього. Параграф § 2 Господарського Кодексу України [5] має назву «Страхування».

Відповідно до статті 352 - це діяльність спеціально уповноважених державних організацій та СГД (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг ЮО або ФО (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи страховим договором подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів. Страхування може носити добровільний або обов'язковий характер. СГД можуть створювати товариства взаємного страхування. Відповідно до стаття 353 умовою проведення страхової діяльності є отримання ліцензії на право проведення певного виду страхування. Предмет господарської діяльності страховика може обмежуватися лише страхуванням, перестраховуванням, фінансовою діяльністю, пов'язаною з формуванням, розміщенням страхових резервів та управлінням ними.

Страхова виплата (страхове відшкодування) - це кошти, що виплачуються страховиком у разі настання страхового випадку відповідно до умов договору страхування та/або законодавства. Стаття 89 Закону України «Про страхування», який вступить у дію з 01.01.2024, висуває вимоги до змісту договору страхування і страхового продукту, загальні умови надання якого визначаються внутрішньою політикою з андеррайтингу. Інформація про страховий продукт має розміщуватися на веб-сайті страховика у відкритому доступі в частині: визначення понять і термінів, умов страхового покриття, прав та обов'язків страховика і страхувальника; порядку укладання, внесення змін, відмови та розірвання договору страхування; порядку дій і контактні дані для звернення у разі настання страхового випадку; порядку розрахунку страхових виплат та відмов від їх здійснення; порядку вирішення спорів тощо. Обов'язковими атрибутами договору страхування є: назва документа та страхового продукту; ідентифікація страховика, страхувальника, вигодонабувача (за наявності); предмета і об'єкта страхування; розмір страхової суми, страхових виплат, та/або ліміти відповідальності за договором; перелік страхових ризиків, страхових випадків та обмеження

страхування; страховий тариф; строк дії договору страхування; розмір страхової премії, порядок та строки її сплати; порядок розрахунку, умови та строки здійснення страхових виплат; причини відмови від їх здійснення; інші умови. Додатковими умовами договорів, що укладаються СК life, є: визначення розміру страхової суми, страхових виплат, страхового тарифу, страхової премії за кожним страховим ризиком, їх групою та договором в цілому; особливості розміру, умов та строків здійснення страхових виплат у формі анuitету; порядок і терміни отримання викупної суми і здійснення страхової виплати за кожним окремим страховим випадком. Під викупною розуміють суму грошових коштів, що виплачується страховиком страхувальнику (вигодонабувачу) у разі дострокового припинення дії договору страхування, віднесеного до класів страхування життя.

Відповідно до статті 92 Закону України «Про страхування» [32] у разі настання страхового випадку страховик має здійснити страхову виплату або виплату страхового відшкодування у передбачений договором або законом строк. Відповідно до статті 94 страхова виплата не може перевищувати розмір прямого збитку страхувальника та/або іншої особи. Страхування непрямих збитків має бути унормовано договором страхування. Франшиза може встановлюватися у % від страхової суми (страхової виплати), в абсолютному розмірі або в інших розрахункових одиницях, визначених договором страхування. Якщо майно застраховано у кількох страховиків і загальна страхова сума перевищує його дійсну вартість, страхова виплата, що виплачується всіма страховиками, не може перевищувати дійсну вартість майна. При цьому страхові виплати здійснюються страховиком пропорційно до розміру страхової суми за страховим договором.

Відповідно до статті 102 Закону України «Про страхування» [32] підставою здійснення страхової виплати є такі документи: заява страхувальника (вигодонабувача, правонаступника, інших уповноважених осіб), рішення страховика про визнання випадку страховим відповідно до умов договору страхування, акт здійснення страхової виплати. Розмір страхової

виплати не може перевищувати обсяг зобов'язань страховика, визначених договором страхування або відповідно до законодавства. Страхові виплати за договорами страхування, об'єктом страхування за якими є життя, здоров'я, працездатність та/або пенсійне забезпечення, здійснюються незалежно від суми, яку має отримати застрахована особа за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням та соціальним забезпеченням, чи страхової виплати за іншими договорами страхування або сум, отриманих від інших осіб як відшкодування збитків.

Стаття 104 Закону України «Про страхування» [32] визначає підстави для відмови страховика у здійсненні страхових виплат: навмисні дії страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування; вчинення ними умисного кримінального правопорушення; подання страхувальником неправдивих відомостей про об'єкт страхування; отримання страхувальником компенсації збитків від особи, яка їх заподіяла; несвоєчасне повідомлення про настання страхового випадку без поважних причин або невиконання інших обов'язків, визначених страховим договором; наявність обставин, які є винятками із страхових випадків та обмеженнями страхування; наявність інших законних підстав. Рішення страховика щодо відмови у страховій виплаті або обмеження її суми може оскаржуватися страхувальником у суді.

1.3. Фінансово-економічний паспорт Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія»

Метою діяльності Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія» є провадження страхової діяльності з усіх видів страхування майнових інтересів фізичних і юридичних осіб та здійснення фінансової діяльності в межах, визначених законодавством та Статутом, з метою одержання прибутку. Основні відомості про ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» наведено у табл. 1.5.

Основні відомості про ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

1. Повне найменування	Приватне акціонерне товариство «Українська пожежно-страхова компанія»
2. Серія і номер свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи	A00 №475678
3. Дата проведення державної реєстрації	22.06.1993
4. Територія (область)	Київська
5. Статутний капітал	100000000 грн.
6. Середня кількість працівників	992 осіб
7. Основні види діяльності із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД	65.12 Інші види страхування, крім страхування життя
	66.21 Оцінювання ризиків та завданої шкоди
	66.22 Діяльність страхових агентів і брокерів
8. Банки, що обслуговують СГД:	
1) найменування банку, який обслуговує СГД за поточним рахунком у національній валюті	АТ «Ощадбанк»
2) МФО банку	322669
3) поточний рахунок	26506300221183
4) найменування банку, який обслуговує СГД за поточним рахунком у іноземній валюті	АТ «Ощадбанк»
5) МФО банку	322669
6) поточний рахунок	26506300221183

Джерело: www.smida.gov.ua

Депозитарієм ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є ПАТ «Національний депозитарій України» (код ЄДРПОУ 30370711). Власником крупного пакету акцій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є фізична особа Михайлов Олександр Михайлович, якому належить 99,9994 статутного капіталу (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Власники крупного пакету акцій Приватне акціонерне товариство «Українська пожежно-страхова компанія»

Власник		Цінні папери			Від загальної кількості (%)
Вид особи	Найменування, код ЄДРПОУ, країна	Вид, форма випуску та форма існування	Номінальна вартість	Кількість	
Фізична особа - резидент	Михайлов Олександр Михайлович	Акція проста бездокументарна іменна	6,25	15999900	99,9994

Джерело: www.smida.gov.ua

Випуск акцій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» відбувся 07.06.2011. Їх характеристики наведено у табл. 1.7. Держава не володіє акціями ПрАТ «УПСК». Торгівля цінними паперами на внутрішніх та зовнішніх ринках протягом звітної періоду не здійснюється. Факти лістингу/делістингу цінних паперів ПрАТ «УПСК» на фондових біржах відсутні. Додаткової емісії чи дострокового погашення цінних паперів ПрАТ «УПСК» не відбувалося.

Інформація про випуски акцій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Дата реєстрації випуску	Номер свідоцтва про реєстрацію випуску	Найменування органу, що зареєстрував випуск	Міжнародний ідентифікаційний номер	Тип цінного паперу
07.06.2011	309/1/11	ДКЦПФР	UA4000090351	Акція проста бездокументарна іменна
Форма існування та форма випуску	Номінальна вартість акцій (грн.)	Кількість акцій (штук)	Загальна номінальна вартість (грн.)	Частка у статутному капіталі (у відсотках)
Бездокументарні іменні	6,25	16000000	100000000	100

Джерело: www.smida.gov.ua

Основу основних засобів становлять основні засоби невиробничого призначення, представлені інвестиційною нерухомістю, частка яких скоротилася з 87,11% до 86,60% (табл. 1.8). Терміни та умови користування основними засобами (за основними групами) ПрАТ «УПСК»: споруди некапітального характеру - 20 років, будівлі та споруди - 30 років, машини та обладнання - 5 років, транспортні засоби - 8 років, інструменти, прилади, інвентар (меблі) - 4 роки, інші основні засоби - 12 років.

Аналіз складу і структури основних засобів ПрАТ «УПСК» за залишковою вартістю

Найменування основних засобів	Основні засоби (тис. грн.)		Структура, %	
	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду
1. Виробничого призначення:	27133	26922	12,89	13,40
будівлі та споруди	19439	21590	9,23	10,75
машини та обладнання	1035	854	0,49	0,43
транспортні засоби	2801	3569	1,33	1,78
земельні ділянки	2850	6	1,35	0,00
інші	1008	903	0,48	0,45
2. Невиробничого призначення:	183397	173926	87,11	86,60
інвестиційна нерухомість	183397	173926	87,11	86,60
Усього	210530	200848	100,00	100,00

Джерело: www.smida.gov.ua

Первісна вартість основних засобів - 80836 тис. грн. Ступінь їх зносу – 66.70% Ступінь їх використання - 100% Сума нарахованого зносу - 53919 тис. грн. Суттєві зміни у вартості основних засобів зумовлені придбанням основних засобів. Обмежень на використання майна ПрАТ «УПСК» немає. Первісна вартість інвестиційної нерухомості - 192137 тис. грн. Ступінь зносу інвестиційної нерухомості – 9.5% Ступінь використання інвестиційної нерухомості - 100% Сума нарахованого зносу - інвестиційної нерухомості - 18211 тис. грн.

ПрАТ «УПСК» не користується кредитами банків (табл. 1.9). Станом на 21.12.2021 вартість податкових зобов'язань становить 5731 тис. грн., інші

зобов'язання та забезпечення – 194589 тис. грн., усього зобов'язань та забезпечень – 200320 тис. грн.

Таблиця 1.9

Інформація про зобов'язання та забезпечення ПрАТ «УПСК» станом на 31.12.2021

Види зобов'язань	Дата виникнення	Непогашена частина боргу (тис. грн.)	Відсоток за користування коштами (відсоток річних)	Дата погашення
Кредити банку	X	0	X	X
у т.ч.:				
Податкові зобов'язання	X	5731	X	X
Фінансова допомога на зворотній основі	X	0	X	X
Інші зобов'язання та забезпечення	X	194589	X	X
Усього зобов'язань та забезпечень	X	200320	X	X

Джерело: www.smida.gov.ua

Інформацію про одержані ліцензії (дозволи) на окремі види діяльності ПрАТ «УПСК» наведено у табл. 1.10.

Таблиця 1.10

Інформація про одержані ліцензії (дозволи) на окремі види діяльності ПрАТ «УПСК»

Вид діяльності	Номер ліцензії (дозволу)	Дата видачі	Державний орган, що видав	Дата закінчення дії ліцензії (дозволу)
1	2	3	4	5
Страховання повітряного транспорту	АЕ 641966	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання вантажів та багажу (вантажобагажу)	АЕ 641952	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту)	АЕ 641947	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	АЕ 641960	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання здоров'я на випадок хвороби	АЕ 641953	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання залізничного транспорту	АЕ 641944	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання наземного транспорту (крім залізничного)	АЕ 641957	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	АЕ 641946	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання майна (іншого, ніж передбачено пунктами 7-12)	АЕ 641963	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання відповідальності власників транспорту (включаючи відповідальність перевізника)				

Продовження табл. 1.10

1	2	3	4	5
- повітряного	АЕ 641951	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- водного	АЕ 641948	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачена пунктами 12 - 14 цієї статті)	АЕ 641970	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання кредитів (у т.ч. відповідальності позичальника за непогашення кредиту)	АЕ 641959	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання інвестицій	АЕ 641961	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання фінансових ризиків	АЕ 641973	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій	АЕ 641945	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання медичних витрат	АЕ 641964	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання від нещасних випадків	АЕ 641965	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страховання сільськогосподарської продукції	АЕ 641968	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Медичне страхування	АЕ 641954	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Особисте страхування працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з ДБУ):				
- медичних і фармацевтичних на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини	АЕ 641971	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий

Продовження табл. 1.10

1	2	3	4	5
- відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд)	АЕ 641975	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	АЕ 641967	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Авіаційне страхування цивільної авіації	АЕ 641943	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страхування цивільної відповідальності:				
- власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	АЕ 641942	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- власників транспортних засобів (за звичайними договорами)	АЕ 641976	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту	АЕ 641972	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- СГД за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки	АЕ 641949	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну	АЕ 641950	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страхування відповідальності:				

Закінчення табл. 1.10

1	2	3	4	5
- експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу	АЕ641955	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків	АЕ 641958	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування	АЕ 641956	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страхування майнових ризиків:				
- користувача надр під час дослідно-промислового і промислового видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ	АЕ 641969	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- при промисловій розробці родовищ нафти і газу	АЕ 641962	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
- за угодою про розподіл продукції	АЕ 641974	25.06.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий
Страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса	Н/д	01.10.2019	Нацкомфінпослуг	безстроковий

Джерело: www.smida.gov.ua

Зовнішній аудитор ПрАТ «УПСК»: ТОВ аудиторська фірма «Рада ЛТД»
Код за ЄДРПОУ – 20071290, яке знаходиться у м. Київ, вул. Лейпцигська, 2/37,
працює з 1996 року і має загальний стаж роботи 25 років (табл. 1.11).

Таблиця 1.11

Відомості про аудиторський висновок ПрАТ «УПСК»

Найменування аудиторської фірми	ТОВ АУДИТОРСЬКА ФІРМА «РАДА ЛТД»
Код за ЄДРПОУ	20071290
Місцезнаходження аудиторської фірми	01103, Україна, м. Київ, Залізничне шосе, 47
Номер та дата видачі свідоцтва про включення до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів, виданого Аудиторською палатою України	№1575 18.05.2001
Реєстраційний номер, серія та номер, дата видачі та строк дії свідоцтва про внесення до Реєстру аудиторських фірм, які можуть проводити аудиторські перевірки професійних учасників ринку цінних паперів	436 П 000436 02.03.2022 25 лютого 2021
Номер та дата видачі свідоцтва про відповідність системи контролю якості, виданого Аудиторською палатою України	№0666 26.01.2021
Звітний період, за який проведений аудит фінансової звітності	01.01.2021 31.12.2021
Думка аудитора	безумовно позитивна
Номер та дата договору на проведення аудиту	№ 25/18 27.02.2022
Дата початку та дата закінчення аудиту	27.02.2022 18.04.2022
Дата аудиторського висновку (звіту)	18.04.2022
Розмір винагороди за проведення річного аудиту, грн	90000

Джерело: www.smida.gov.ua

ТОВ АФ «Рада Лтд» надає аудиторські послуги ПрАТ «УПСК» протягом 15 років. Випадків виникнення конфлікту інтересів та/або суміщення виконання функцій внутрішнього аудитора ПрАТ «УПСК» не виникало; ротація аудиторів забезпечується шляхом зміни керівника аудиторської перевірки.

До ТОВ АФ «Рада Лтд» Аудиторською палатою України стягнення не застосовувались. Факти подання недостовірної звітності ПрАТ «УПСК», що підтверджена аудиторським висновком, органами, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, не виявлені.

У 2021 році ПрАТ «УПСК» не отримувало від органів державне регулювання ринків фінансових послуг рекомендації чи зауваження щодо аудиторського висновку. Також не було зафіксовано фактів порушення членами Наглядової ради та Правління внутрішніх правил, що могли призвести до заподіяння шкоди фінансовій установі або споживачам фінансових послуг.

Висновки до розділу 1

1. Напередодні війни, у 2021 році, страховий ринок України помірно розвивався, страхові виплати сектору *life* склали 764,8 млн. грн., а *non-life* - 16344,2 млн. грн., рівень виплат склав відповідно 13% і 38%. Половину валових страхових премій (21597266 тис. грн.) отримали ТОП-10 ризикових страховиків, на першу десятку страхових компаній приходилося 10782825 тис. грн. страхових виплат.

2. Страховий ринок *life* виявився ще більше концентрованим. На ТОП-10 страхових компаній припадало 5604025 тис. грн премій (96,6% загальної кількості усіх страхових премій) та 800070 тис. грн виплат (100% усіх страхових виплат). Лідером за обсягом страхових премій серед СК *life* є ТАС, за виплатами вона займає друге місце. Враховуючи початок бойових дій у лютому 2022 року, не всі страхові компанії *non-life* подали звітність до НБУ

за IV квартал 2021 року (10% за кількістю та майже 3% за обсягом). Натомість до страхових компаній *life* НБУ не має зауважень.

3. Найбільші обсяги премій та виплат за окремими видами страхування у 2021 році були акумульовані такими видами страхування: КАСКО, медичне страхування, ОСЦПВ та Зелена картка. Протягом 2021 року резерви збитків до чистих виплат були відносно стабільними і коливалися в інтервалі 149%-162% для добровільного ризикового страхування і 380%-406% для обов'язкового ризикового страхування. Протягом 2021 року частка *IBNR* у резервах збитків була відносно стабільними і коливалися в інтервалі 10,1%-13,6% для добровільного ризикового страхування і 30%-31,4% для обов'язкового ризикового страхування.

4. Протягом 2021-3 кв. 2022 року відбулося суттєве скорочення кількості СК в Україні – із 208 до 139, динаміка описується експоненціальною функцією. На даний час в Україні функціонує 13 страхових компаній *life*. За 1 квартал 2022 року виключено з Державного реєстру 11 СК, а включено лише 1. За 2 і 3 квартал 2022 року виключено по 3 СК. Протягом 2021 року відбулося скорочення вартості активів СК із 64,3 млрд. грн. до 63,6 млрд. грн., а у 2022 році відбулося зростання до 70,9 млрд. грн. і описується висхідною гілкою параболи з множинним коефіцієнтом детермінації, що становить майже 0,75.

5. Протягом 2022 року вартість активів, визначені статтею 31 Закону України «Про страхування» зросла з 47158,7 млн. грн. до 53825,0 млн. грн. Проте обсяг сплачених статутних капіталів скоротився з 8279,2 млн. грн. до 8005,4 млн. грн. Питома вага валових страхових премій, що надійшла від страхувальників – фізичних осіб, зросла з 59,63% до 61,55%. Протилежною є частка валових страхових виплат страхувальникам – ФО, яка скоротилася з 57,42% до 54,05%. Рівень валових виплат збільшився з 32,9% до 33,3%. Рівень чистих виплат тримається на рівні 33,7% -34,4%.

6. Питома вага ризикових видів страхування у страхових виплатах та страховому відшкодуванні по усіх СК за підсумками 9 міс. становить 93,51%, а за кварталами – скоротилася з 94,49% до 92,63%. у т.ч., за договорами

страхування, термін дії яких на дату прийняття рішення про виплату/ відшкодування закінчився - 69,32%, у т.ч. за кварталами – спостерігається скорочення – із 75,16% до 66,11%. Питома вага СК non-life у всіх СК у викупних сумах дорівнює 0, у прибутках – 87,33%, у збитках – менша (36,87%).

7. Переважна частка страхових виплат СК life виплачена резидентам України (більше 99,86%), у т.ч. основна питома вага припадає на фізичних осіб (більше 94%). Страхові виплати у вигляді ануїтетів у середньому становлять 5,76%, а за договорами страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку, - 70,97%. Не було виплат за таким видом страхування - довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду. За видами страхування основна питома вага (527,4 млн. грн., або 85,57%) приходить на інші договори накопичувального страхування. Проте за кількістю укладених договорів (1447026, або 93,23%) іншими договорами страхування життя

8. СК з видів страхування інших, ніж життя за 9 міс. 2022 року, не здійснювали жодних виплат із таких об'єктів страхування: відповідальність власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника); інвестиції; судові витрати; цивільно-правова відповідальність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) за шкоду, яку може бути завдано у зв'язку з виконанням його обов'язків; життя і здоров'я волонтерів на період надання ними волонтерської допомоги; інші види добровільного страхування. Незначними були страхові виплати за такими видами страхування: відповідальність власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) - 0,4 млн. грн., виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій - 0,2 млн. грн., повітряного транспорту - 0,6 млн. грн., залізничного транспорту - 2,0 млн. грн.

9. Страхові виплати/ відшкодування з ризикового страхування в основному здійснені на користь резидентів (98,43%), у т.ч. найбільша частка

призначена для ЮО (крім перестраховальників) - 53,34%, а також для ФО - 44,58%. За видами страхування основна питома вага страхових виплат приходить на страхування наземного транспорту (крім залізничного) - 45,52%, медичне (безперервне страхування здоров'я) – 30,44%. Значно менша питома вага приходить на 5,7%, частку більше 3% має страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 3,63%, майна – 3,03%. Частку у страхових виплат, що перевищує 2%, мають такі види страхування: медичних витрат - 2,89%, страхування від нещасних випадків - 2,47%.

10. 24.02.2022 у зв'язку з широкомасштабним вторгненням РФ Президентом України було введено воєнний стан на основі Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що передбачає можливість тимчасового обмеження прав, свобод людини, законних інтересів фізичних і юридичних осіб, передбачених Конституцією України. Законом України «Про торгово-промислові палати в Україні» на ТППУ покладено обов'язок ідентифікувати і засвідчувати форс-мажорні обставини, або обставини непереборної сили. В умовах воєнного стану ознаками форс-мажорних обставин є: збройний конфлікт, військові дії, неоголошена РФ війна, яка проводиться під гаслом спеціальної військової операції, ворожі атаки дронів і ракет, блокади українських морських портів, військова мобілізація українських громадян, акти тероризму росіян по цивільних об'єктах, введення комендантської години, примусове вилучення майна фізичних і юридичних осіб для військових потреб тощо.

11. Метою діяльності Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія» є провадження страхової діяльності з усіх видів страхування майнових інтересів фізичних і юридичних осіб та здійснення фінансової діяльності в межах, визначених законодавством та Статутом, з метою одержання прибутку. Власником крупного пакету акцій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є фізична особа Михайлов Олександр Михайлович, якому належить 99,9994 статутного капіталу

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ ПРАТ «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ» В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН І ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Аналіз динаміки, складу і структури страхових виплат

Джерелом аналізу результатів страхової діяльності ПрАТ «УПСК» є фінансова звітність. У табл. 2.1 наведено динаміку активів ПрАТ «УПСК» станом на кінець року, тис. грн. Протягом 2018-2021 років вартість необоротних активів зросла на 63476,7 тис. грн., або на 39,44%. Вартість оборотних активів скоротилася на -53582,5 тис. грн., або на -18,81%. Загальна вартість майна зросла на 16299,4 тис. грн., або на 3,66%. Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах, що відображається у складі необоротних активів, зросла на 1119,4 тис. грн., або на 7,00% і описується поліномом з гілками донизу (рис. 2.1).

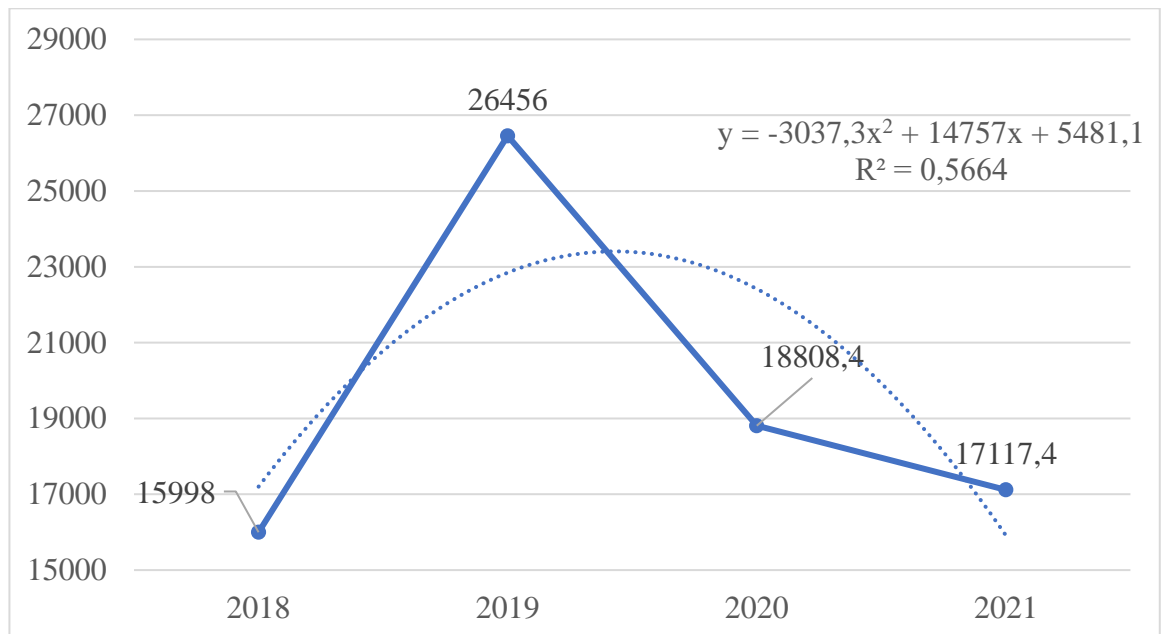

Рис. 2.1 – Динаміка залишків коштів у централізованих страхових резервних фондах, тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 2.1

Динаміка активів ПрАТ «УПСК» станом на кінець року, тис. грн.

Актив	2018	2019	2020	2021	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	1062	968	857,9	756,6	-305,4	-28,76
первісна вартість	4110	4180	4159,1	4237,2	127,2	3,09
накопичена амортизація	3048	3212	3301,2	3480,6	432,6	14,19
Основні засоби:	127226	32895	27132,6	26916,8	-100309,2	-78,84
первісна вартість	167687	71624	65576,6	80835,7	-86851,3	-51,79
знос	40461	38729	38444	53918,9	13457,9	33,26
Інвестиційна нерухомість:		160135	183396,5	173926,7	173926,7	
первісна вартість		168418	200354,9	192137,5	192137,5	
знос		8283	16958,4	18210,8	18210,8	
Довгострокові фінансові інвестиції:					0	
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	5499	5498	5500,4	5495,2	-3,8	-0,07
інші фінансові інвестиції	7292	4068	1568,2	226	-7066	-96,90
Довгострокова дебіторська заборгованість	61	30	21	0	-61	-100,00
Відстрочені податкові активи	3824	0	0	0	-3824	-100,00

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	15998	26456	18808,4	17117,4	1119,4	7,00
Усього за розділом I	160962	230050	237285	224438,7	63476,7	39,44
II. Оборотні активи						
Запаси	1621	1377	1741,2	1802,6	181,6	11,20
Виробничі запаси	1621	1377	1741,2	1802,6	181,6	11,20
Дебіторська заборгованість за розрахунками						
за продукцію, товари, роботи, послуги	1184	1099	2052,5	2775,2	1591,2	134,39
з бюджетом	414	117	21,9	12,9	-401,1	-96,88
у т.ч. з податку на прибуток	317	0	0	0	-317	-100,00
з нарахованих доходів	3197	2579	2836,8	2396,1	-800,9	-25,05
Інша поточна дебіторська заборгованість	735	12505	5006,1	5501,1	4766,1	648,45
Гроші та їх еквіваленти	273791	223099	222420,8	217960,1	-55830,9	-20,39
Готівка	178	26	7,5	7,2	-170,8	-95,96
Рахунки в банках	273511	223070	222413,3	217952,9	-55558,1	-20,31
Частка перестраховика у страхових резервах	3848	889	1599,3	734,3	-3113,7	-80,92
резервах збитків або резервах належних виплат			49,4			
резервах незароблених премій	3848	889	1549,9	734,3	-3113,7	-80,92
Інші оборотні активи			58,3	25,2	25,2	
Усього за розділом II	284790	241665	235736,9	231207,5	-53582,5	-18,81
Баланс	445752	471715	473021,9	462051,4	16299,4	3,66

Джерело: власні розрахунки

Частка перестраховика у страхових резервах, що відображається у складі оборотних активів, скоротилася на -3113,7 тис. грн., або на -80,92% (рис. 2.2) і описується експоненціальним трендом.

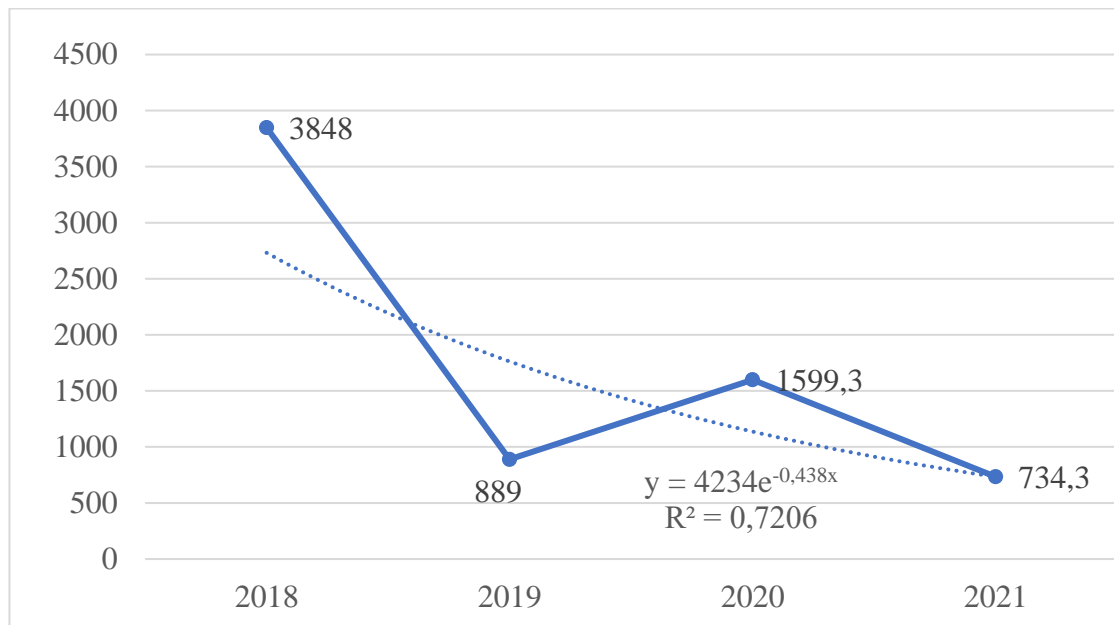

Рис. 2.2 – Динаміка частки перестраховика у страхових резервах, тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

У структурі активів ПрАТ «УПСК» протягом 2018-2021 років превалюють оборотні активи, проте частка необоротних зросла з 36,11% до 48,57%, або на 12,46%, причому за рахунок коштів у централізованих страхових резервних фондах на 0,12% - із 3,59% до 3,7% (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка структури активів ПрАТ «УПСК» станом на кінець року, тис. грн.

Актив	2018	2019	2020	2021	Приріст, %
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи:	0,24	0,21	0,18	0,16	-0,07
Основні засоби:	28,54	6,97	5,74	5,83	-22,72
Інвестиційна нерухомість:	0,00	33,95	38,77	37,64	37,64

1	2	3	4	5	6
Довгострокові фінансові інвестиції:					
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1,23	1,17	1,16	1,19	-0,04
інші фінансові інвестиції	1,64	0,86	0,33	0,05	-1,59
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,01	0,01	0,00	0,00	-0,01
Відстрочені податкові активи	0,86	0,00	0,00	0,00	-0,86
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	3,59	5,61	3,98	3,70	0,12
Усього за розділом I	36,11	48,77	50,16	48,57	12,46
II. Оборотні активи					
Запаси	0,36	0,29	0,37	0,39	0,03
Виробничі запаси	0,36	0,29	0,37	0,39	0,03
Дебіторська заборгованість за розрахунками					
за продукцію, товари, роботи, послуги	0,27	0,23	0,43	0,60	0,34
з бюджетом	0,09	0,02	0,00	0,00	-0,09
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,16	2,65	1,06	1,19	1,03
Гроші та їх еквіваленти	61,42	47,30	47,02	47,17	-14,25
Частка перестраховика у страхових резервах	0,86	0,19	0,34	0,16	-0,70
Усього за розділом II	63,89	51,23	49,84	50,04	-13,85
Баланс	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00

Джерело: власні розрахунки

Питома вага оборотних активів скоротилася з 63,89% до 50,04%, або на 13,85%. Частка перестраховика у страхових резервах є незначною і скоротилася з 0,86% до 0,16%, або на -0,70%. Найбільш значущою статтею активів є гроші та їх еквіваленти, але їх частка скоротилася з 61,42% до 47,17%, або на -14,25%.

Власний капітал ПрАТ «УПСК» демонструє негативну динаміку, оскільки він скоротився на 19115,7 тис. грн., або на -6,81%. Значний вплив на приріст капіталу має зростання довгострокових зобов'язань на 30623,8 тис. грн., або на 19,81%, у т.ч. за рахунок страхових резервів - 31504,6 тис. грн., або 20,82%. У складі страхових резервів зросли: на 4372,6 тис. грн., або на 11,28% - резерв збитків або резерв належних виплат; на 27132 тис. грн., або на 24,11% - резерв незароблених премій (табл. 2.3).

Динаміку загальних страхових резервів і його складові описуються лінійним зростаючим трендом (рис. 2.3).

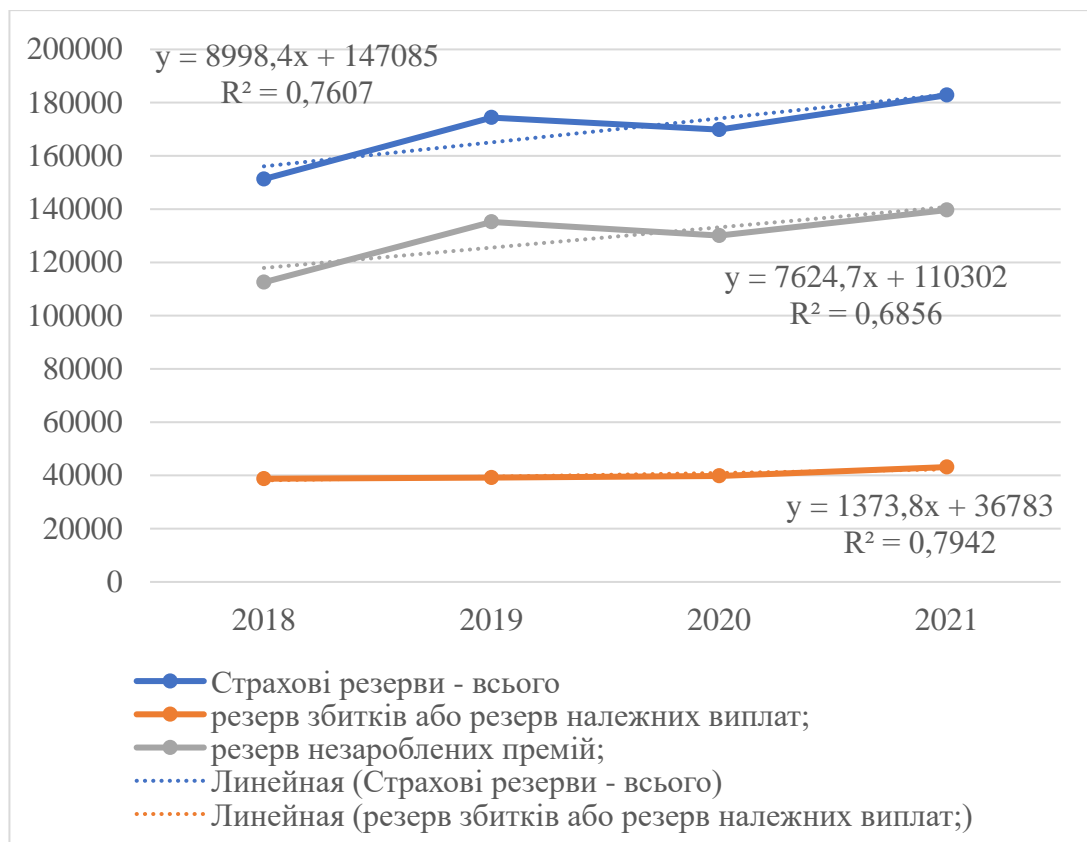

Рис. 2.3 – Динаміка частки перестраховика у страхових резервах, тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 2.3

Динаміка пасивів ПрАТ «УПСК» станом на кінець року, тис. грн.

Пасив	2018	2019	2020	2021	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	100000	100000	100000	100000	0	0,00
Капітал у дооцінках	11636	11524	8011,1	11231	-405	-3,48
Додатковий капітал	49212	45158	0	0	-49212	-100,00
Резервний капітал	8993	12805	12844	12844,5	3851,5	42,83
Нерозподілений прибуток	111006	112023	121940,9	101363	-9643	-8,69
Інші резерви			39301	36292,8	36292,8	
Усього за розділом I	280847	281510	282097	261731,3	-19115,7	-6,81
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	2216	2899	1790,8	2072,2	-143,8	-6,49
Довгострокові забезпечення	1085	1484	371,1	348	-737	-67,93
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1085	1484	371,1	348	-737	-67,93

Закінчення табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7
Страхові резерви, у т.ч.:	151293	174382	169852,6	182797,6	31504,6	20,82
резерв збитків або резерв належних виплат;	38761	39178	39797,8	43133,6	4372,6	11,28
резерв незароблених премій;	112532	135204	130054,8	139664	27132	24,11
Усього за розділом II	154594	178765	172018,5	185217,8	30623,8	19,81
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Поточна кредиторська заборгованість:						
за товари, роботи, послуги	91	90	99,4	281,8	190,8	209,67
за розрахунками з бюджетом	3690	5771	970,4	3659,2	-30,8	-0,83
за у т.ч. з податку на прибуток	3560	5507	413,1	3333,7	-226,3	-6,36
за розрахунками зі страхування	161	549	381,9	274,6	113,6	70,56
за розрахунками з оплати праці	444	943	1077,8	1155,8	711,8	160,32
за одержаними авансами			350	151,5	151,5	
за страховою діяльністю	5859	4045	7139,8	9491,3	3632,3	62,00
Інші поточні зобов'язання	66	42	8891,1	88,1	22,1	33,48
Усього за розділом III	10311	11440	18910,4	15102,3	4791,3	46,47
Баланс	445752	471715	473021,9	462051,4	16299,4	3,66

Джерело: власні розрахунки

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування є незначною і зросла з 161 тис. грн. до 274,6 тис. грн., або на 113,6 тис. грн. – на 70,56%. Питома вага поточної заборгованості за розрахунками зі страхування в пасивах зросла з 0,04% до 0,06%, або на 0,02% (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Динаміка структури пасивів ПрАТ «УПСК» станом на кінець року, тис. грн.

Пасив	2018	2019	2020	2021	Приріст, %
1	2	3	4	5	6
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	22,43	21,20	21,14	21,64	-0,79
Капітал у дооцінках	2,61	2,44	1,69	2,43	-0,18
Додатковий капітал	11,04	9,57	0,00	0,00	-11,04
Резервний капітал	2,02	2,71	2,72	2,78	0,76
Нерозподілений прибуток	24,90	23,75	25,78	21,94	-2,97
Інші резерви	0,00	0,00	8,31	7,85	7,85
Усього за розділом I	63,01	59,68	59,64	56,65	-6,36
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	0,50	0,61	0,38	0,45	-0,05
Довгострокові забезпечення	0,24	0,31	0,08	0,08	-0,17
Страхові резерви, у т.ч.:	33,94	36,97	35,91	39,56	5,62
резерв збитків або резерв належних виплат;	8,70	8,31	8,41	9,34	0,64
резерв незароблених премій;	25,25	28,66	27,49	30,23	4,98
Усього за розділом II	34,68	37,90	36,37	40,09	5,40
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Поточна кредиторська заборгованість:					
за товари, роботи, послуги	0,02	0,02	0,02	0,06	0,04
за розрахунками з бюджетом	0,83	1,22	0,21	0,79	-0,04

Закінчення табл. 2.4

1	2	3	4	5	6
за у т.ч. з податку на прибуток	0,80	1,17	0,09	0,72	-0,08
за розрахунками зі страхування	0,04	0,12	0,08	0,06	0,02
за розрахунками з оплати праці	0,10	0,20	0,23	0,25	0,15
за одержаними авансами	0,00	0,00	0,07	0,03	0,03
за страховою діяльністю	1,31	0,86	1,51	2,05	0,74
Інші поточні зобов'язання	0,01	0,01	1,88	0,02	0,00
Усього за розділом III	2,31	2,43	4,00	3,27	0,96
Баланс	100,0	100,0	100,0	100,0	0,00

Джерело: власні розрахунки

Основним джерелом капіталу ПрАТ «УПСК» є власний капітал, але протягом 2018-2021 років його частка скоротилася із 63,01% до 56,65%, або на 6,36% (табл. 2.4). Значною є питома вага довгострокових зобов'язань, яка зросла із 34,68% до 40,09%, або на 5,40%, причому основними статтями у складі 2 розділу пасиву є страхові резерви – загалом вони зросли з 33,94% до 39,56%, або на 5,62%. Основна їх частка представлена резервом незароблених премій, яка зросла із 25,25% до 30,23%, або на 4,98%. Питома вага резервів збитків або резервів належних виплат є втричі меншою і зросла з 8,70% до 9,34%, або на 0,64%. Поточні зобов'язання не відіграють важливого значення у формуванні капіталу ПрАТ «УПСК», питома вага яких зросла з 2,31% до 3,27%, або на 0,96%.

Ключовим показником функціонування СК є її платоспроможність (табл. 2.5). Значення коефіцієнтів ліквідності багатократно перевищує рекомендовані нормативні значення. Хоча спостерігається тенденція до їх скорочення: загальної та проміжної ліквідності різняться незначно через невелику величину запасів, вони скоротилися з 27 до 15, а абсолютної – із 26 до 14. Позитивом такої ситуації є низький рівень ризику ліквідності ПрАТ «УПСК», її вадою є негативний вплив на величину працюючих активів. Тому частину коштів доцільно було би перевести у фінансові інвестиції.

Розрахунок показників ліквідності ПрАТ «УПСК»

Показник	Од. виміру	2018	2019	2020	2021
Оборотні активи	тис. грн.	284790	241665	235737	231208
Запаси	тис. грн.	1621	1377	1741,2	1802,6
Гроші та їх еквіваленти	тис. грн.	273791	223099	222421	217960
Поточні зобов'язання	тис. грн.	10311	11440	18910,4	15102,3
Коефіцієнти ліквідності					
- загальної	коэф.	27,62	21,12	12,47	15,31
- проміжної	коэф.	27,46	21,00	12,37	15,19
-абсолютної	коэф.	26,55	19,50	11,76	14,43

Джерело: власні розрахунки

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» використовує рицик-орієнтований підхід до управління активами, пасивами, доходами і витратами. Наглядовою радою затверджено СУР (Протокол №12/1 від 23.06.2018 р.), розроблено на підставі Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика, затверджених Розпорядженням Нацкомфінпослуг, від 04.02.2014 р. №295 та з урахуванням Методичних рекомендацій щодо загальних підходів до застосування страховиками стрес-тестів, затверджених Розпорядженням Нацкомфінпослуг, від 05.12.2006 р. №6496. СУР ПрАТ «УПСК» базується на таких принципах:

- багатовекторності при виявленні та оцінці ризиків;
- оперативності;
- об'єктивності;
- комплексності.

Ризики ПрАТ «УПСК» систематизовані у наступні основні групи: андерайтингові; ринкові; ризики дефолту контрагента; операційні.

Основними етапами реалізації СУР ПрАТ «УПСК» щодо ризиків є: виявлення; класифікація; оцінка; визначення методів та інструментів

управління; практична реалізація виявлення, класифікації, оцінки методів та інструментів управління. Заходи СУР ПрАТ «УПСК» спрямовані на мінімізацію та уникнення ризиків, пом'якшення їх наслідків, зменшення вразливості до них. Відповідальним органом за практичну реалізацію основних елементів СУР ПрАТ «УПСК» визначено Правління.

Служба внутрішнього аудиту ПрАТ «УПСК» функціонує на основі Положення, розробленого з врахуванням вимог Порядку проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах, затвердженого Розпорядженням Нацкомфінпослуг від 05.06.2014 №1772. Воно регламентує порядок, особливості створення служби внутрішнього аудиту (контролю) організації та проведення внутрішнього аудиту (контролю) в ПрАТ «УПСК». Служба внутрішнього аудиту (контролю) підзвітна Наглядовій раді ПрАТ «УПСК». Порухень та зловживань посадовими особами ПрАТ «УПСК» нею не встановлено. За висновками служби внутрішнього аудиту (контролю) фінансова звітність ПрАТ «УПСК» справедливо та достовірно в усіх суттєвих аспектах відображає фінансовий стан та результати діяльності ПрАТ «УПСК» в 2021 році. Дані, зазначені в примітках до фінансової звітності відповідно до МСФЗ, наведені у відповідних розділах звітності страховика та інших формах фінансової звітності ПрАТ «УПСК». Протягом 2021 року в ПрАТ «УПСК» не проводилося придбання/відчуження активів в обсязі, що перевищує встановлений у Статуті розмір.

У ПрАТ «УПСК» розроблено порядок захисту прав споживачів, в тому числі механізм розгляду скарг. Відповідальність щодо цього питання покладено на юридичний департамент. У 2021 році стосовно здійснення страхових виплат (страхового відшкодування) було подано 155 скарг, з яких 119 скарг надійшло від НБУ, по яким у 27 випадках було здійснено перерахунок суми і здійснено доплату та 36 скарг від МТСБУ. Характер вищевказаних скарг: відмова у виплаті страхового відшкодування; незгода з розміром виплаченого страхового відшкодування. За усіма скаргами були надані обґрунтовані відповіді. За 2021 рік до ПрАТ «УПСК» було пред'явлено

179 позовів, з яких задоволено – 8 випадків, задоволено частково - 10 випадків, відмовлено у задоволенні позову - 33 випадки, знаходяться на стадії судового розгляду 128 справи.

2.2. Оцінка впливу страхових виплат на фінансові результати страхової компанії

Протягом аналізованого періоду ПрАТ «УПСК» погіршило фінансові результати діяльності, оскільки перейшло від додатних до вієм них показників чистого прибутку (рис. 2.4).

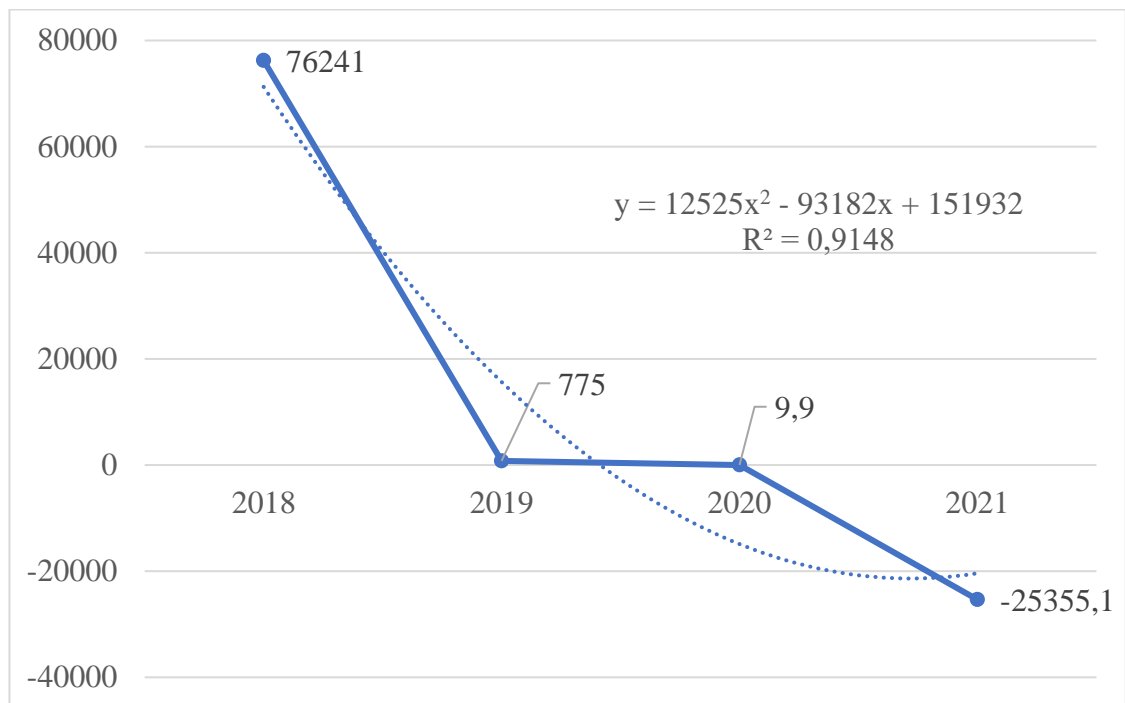

Рис. 2.4 – Динаміка показників чистого прибутку ПрАТ «УПСК» , тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

Для з'ясування зазначеної ситуації проаналізуємо порядок формування фінансового результату ПрАТ «УПСК» (табл. 2.6). Закономірності зміни чистого прибутку повторює динаміка прибутку до оподаткування, який протягом 2018-2021 років скоротився від додатного значення 92497 тис. грн. до від'ємного (13477,8) тис. грн.

Порядок формування фінансового результату ПрАТ «УПСК», тис.

грн.

Стаття	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5
Чисті зароблені страхові премії	312646	341531	379971,3	383327,4
Премії підписані, валова сума	323118	371673	379086	396884,1
Премії, передані у перестраховування	13210	4511	4925,1	3131,9
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	-18860	22672	-5149	9609,2
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	-16122	-2959	661,4	-815,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(34789)	(39056)	(39204,4)	(17244,2)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	78700	89932	111256,6	118310,5
Валовий: прибуток	199157	212543	229510,3	247772,7
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	31457	-417	-570,4	-3385,1
Зміна інших страхових резервів, валова сума	31457	-417	-619,8	-3385,1
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах			49,4	0
Інші операційні доходи	7178	8756	10695,6	12031,6
Адміністративні витрати	(66711)	(82419)	(106312,3)	(116726,1)
Витрати на збут	(101682)	(118342)	(125212,8)	(157665,7)
Інші операційні витрати	(13583)	(29183)	(23308,8)	(17939,5)

Завершення табл. 2.6

1	2	3	4	5
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
- прибуток	55816	0	0	0
- збиток	(0)	(9062)	(15198,4)	(35912,1)
Дохід від участі в капіталі			2,9	0
Інші фінансові доходи	38623	34781	31383	24541,1
Інші доходи	322	517	113,8	477,1
Фінансові витрати	(624)	(0)	(0)	(0)
Втрати від участі в капіталі	(0)	(2)	(0)	(5,2)
Інші витрати	(1640)	(4073)	(2531,2)	(2578,7)
Фінансовий результат до оподаткування:				
-прибуток	92497	22161	13770,1	0
-збиток	(0)	(0)	(0)	(13477,8)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-16256	-21386	13760,2	11877,3
Чистий фінансовий результат:				
- прибуток	76241	775	9,9	0
- збиток	(0)	(0)	(0)	(25355,1)

Джерело: власні розрахунки

Валовий прибуток протягом аналізованого прибутку має чітко виражену тенденцію до зростання і описується лінійним зростаючим трендом, проте фінансові результати від операційної діяльності були додатними лише у 2018 році, потім намітилася чітко виражена тенденція до погіршення з переходом до від'ємних значень. Позитивний вплив на формування прибутку до оподаткування мала стаття інші фінансові доходи. Чисті понесені збитки за страховими виплатами також мають тенденцію до зростання (рис. 2.5).

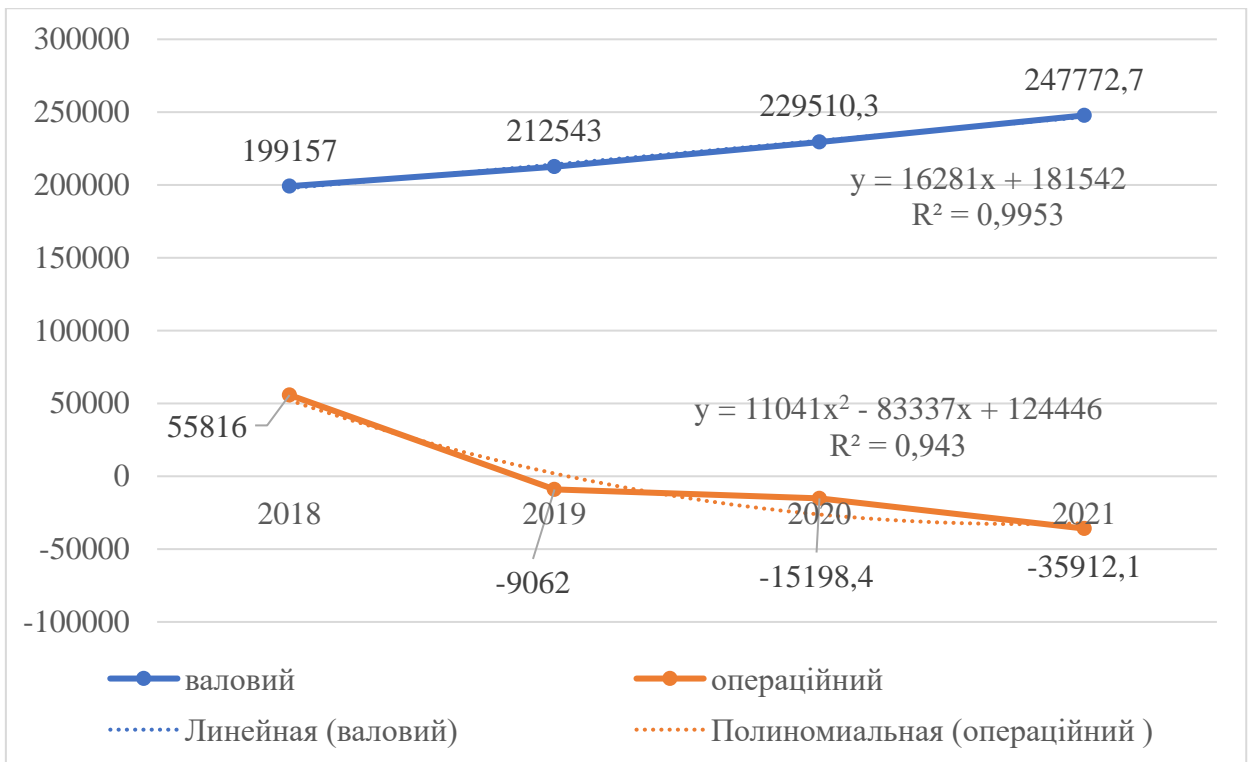

Рис. 2.5 – Динаміка показників валового і операційного прибутку ПрАТ «УПСК», тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

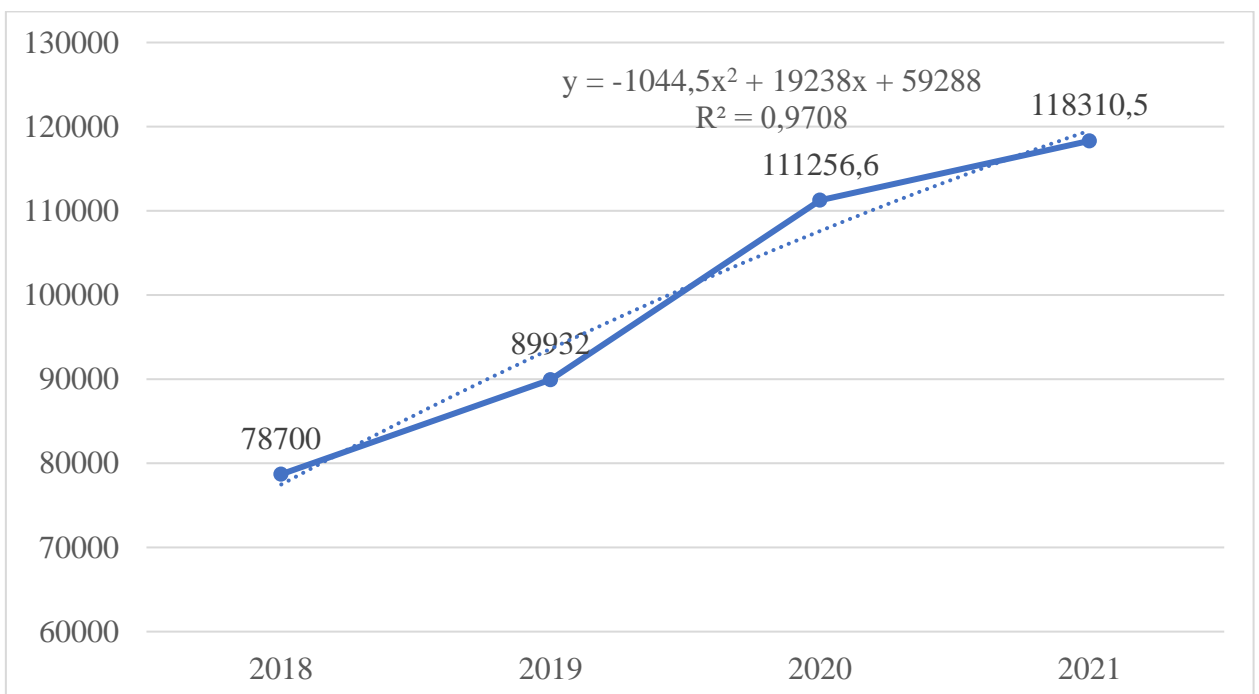

Рис. 2.6 – Динаміка чистих понесених збитків за страховими виплатами ПрАТ «УПСК», тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

ПрАТ «УПСК» у 2018 році має додатний потік від операційної діяльності протягом 2018-2020 років, який скорочувався і у 2021 році став від'ємним (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Порядок формування чистого грошового потоку ПрАТ «УПСК»,
тис. грн.**

Стаття	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Надходження від:				
- реалізації послуг		3000	0	0
- повернення податків і зборів	13	249	499,9	0
- цільового фінансування	504	404	0	32,7
- авансів від покупців	10686	25314	29598,3	18242,6
- від повернення авансів	259	210	389,2	161
- від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	37007	35222	27515,8	25146,3
- від боржників неустойки	1	0	0	24,3
- від операційної оренди	1395	4562	5508,7	6434,7
- від страхових премій	312908	343533	348816,8	378455,1
- від повернення позик		49	0	0
- інші	5791	6552	48292,2	10872,1
Витрачання на оплату:				
- товарів (робіт, послуг)	(157651)	(175020)	(196819,7)	(224095,3)
- праці	(28503)	(28925)	(30872,6)	(34762,5)
- соціальних заходів	(12643)	(13057)	(7948,8)	(9291,7)
- податків і зборів, у т.ч.	(24185)	(23225)	(34571,1)	(26402,8)
податку на прибуток	(15467)	(15037)	(19714,6)	(9080)
податку на додану вартість	(290)	(866)	(1084,1)	(1217,7)

Завершення табл. 2.7

1	2	3	4	5
інших податків і зборів	(8428)	(7322)	(13772,4)	(16105,1)
- авансів	(150)	(262)	(375,1)	(443,5)
-повернення авансів	(592)	(484)	(0)	(178)
- зобов'язань за страховими контрактами	(91364)	(95920)	(137798)	(122412,8)
- надання позик	()	(8353)	(0)	(0)
- інші	(9720)	(39017)	(34992,8)	(23933,3)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	43756	31832	17242,8	-2151,1
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Надходження від реалізації необоротних активів	305	671	136,5	533
Інші надходження	0	1316	50	0
Витрачання на придбання необоротних активів	(42530)	(74849)	(18098,5)	(2925,1)
Інші платежі	()	(9580)	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-42225	-82442	-17912	-2392,1
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	0	0	0	0
Чистий рух грошових коштів за звітний період	1531	-50610	-669,2	-4543,2
Вплив зміни валютних курсів	1800	-82	-8,6	82,5
Залишок коштів				
- на початок року	270460	273791	223098,6	222420,8
- на кінець року	273791	223099	222420,8	217960,1

Джерело: власні розрахунки

ПрАТ «УПСК» не має руху коштів від фінансової діяльності, інвестиційна діяльність протягом чотирьохрічного періоду призводить до відтоку коштів. У підсумку чистий рух грошових коштів був додатним у 2018 роках і від’ємним – у наступних періодах (рис. 2.7).

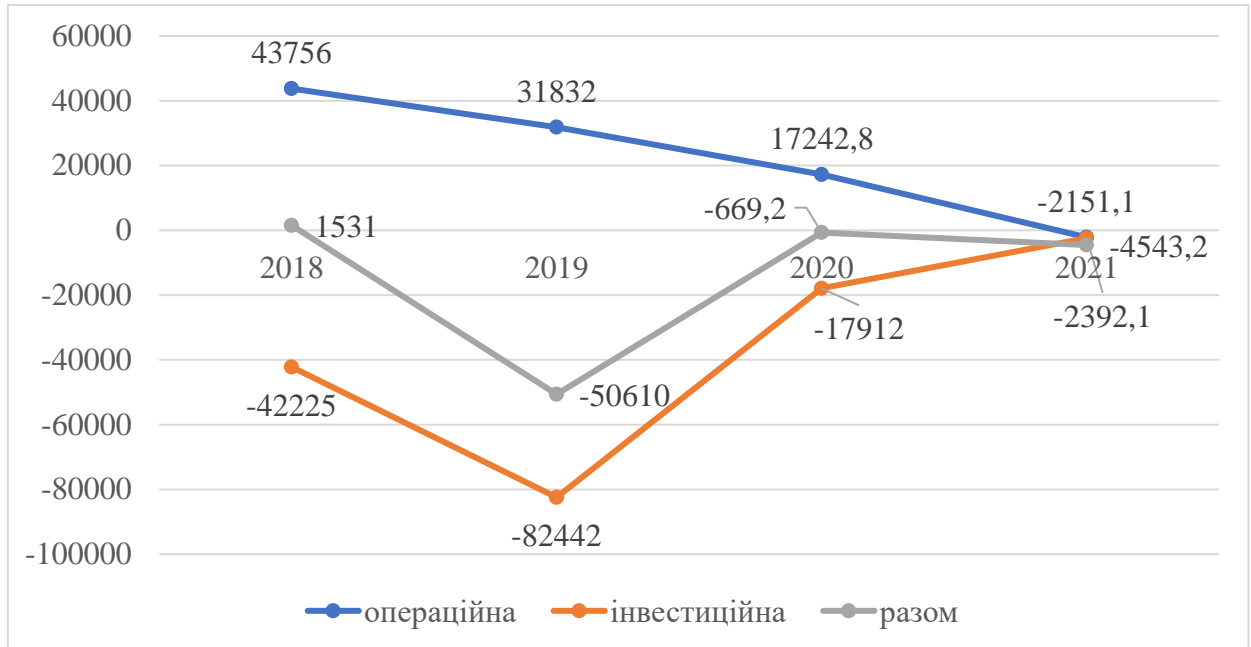

Рис. 2.7 – Динаміка чистого руху коштів за видами діяльності ПрАТ «УПСК», тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

Основним джерелом притоку коштів від операційної діяльності є страхові премії (рис. 2.8), а основним джерелом відтоку – оплата зобов’язань за страховими контрактами (страхові виплати). Співвідношення страхових премій і страхових виплат є мірою надійності СК. Протягом 2018-2019 років відбулося зростання коефіцієнта покриття страхових виплат страховими преміями з 3,42 до 3,58, у 2020 році мало місце погіршення значення показника до 2,53, а у 2021 році – зростання до 3,09. Таким чином, ПрАТ «УПСК» має достатню ліквідність і надійність. Проте, погіршення його фінансового стану пов’язано з отриманням збитків від операційної діяльності і скороченням вхідного додатного грошового потоку від операційної діяльності. Для виправлення ситуації на краще необхідно скоротити рівень адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

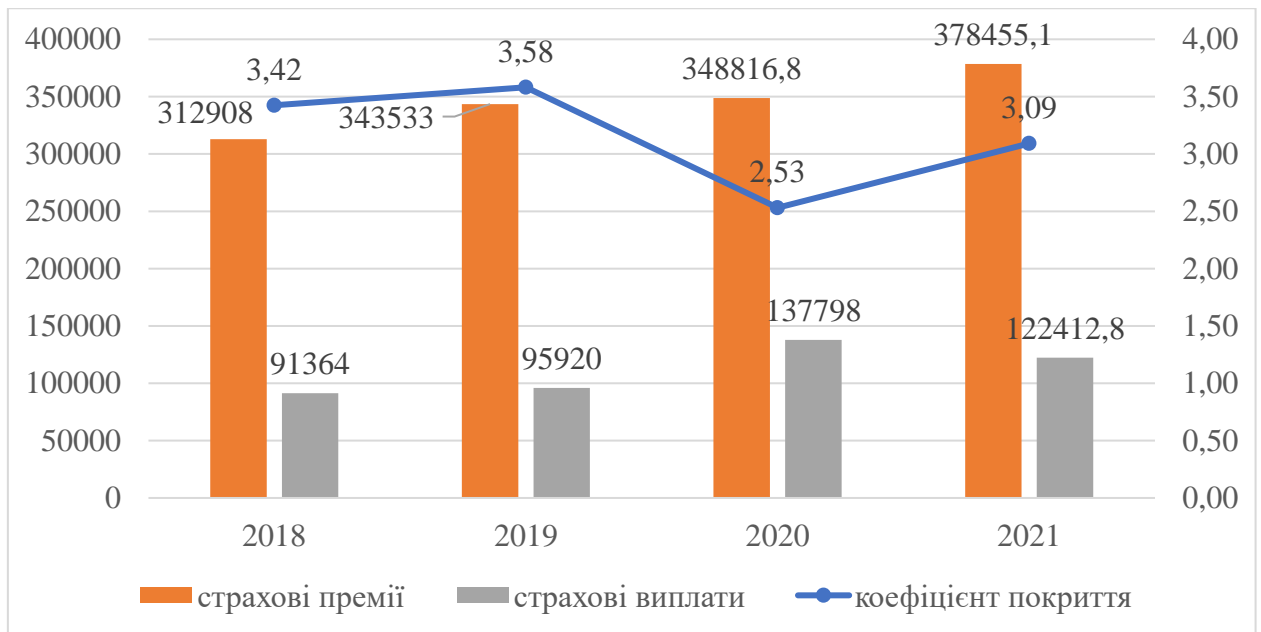

Рис. 2.8 – Динаміка коефіцієнту покриття ПрАТ «УПСК» , тис. грн.

Джерело: власні розрахунки

В умовах воєнного стану ключовим завданням ПрАТ «УПСК» є підтримка діяльності.

2.3. Вирішення проблеми забезпечення страхових виплат в умовах форс-мажорних обставин і воєнного стану

Як мегарегулятор, НБУ підтримує діяльність фінансових установ, у т.ч. страхових компаній, шляхом надання регуляторних послаблень. По-перше, на час дії воєнного стану порушення страховиками пруденційних нормативів не є підставою застосування до страховика заходів плаву, якщо воно виникло через військові дії. По-друге, продовжено терміни для приведення страховиками своєї діяльності у відповідність до регуляторних вимог. По-третє, пролонговано строки подання інформації й плану заходів для виконання рекомендацій НБУ за результатами інспекційних перевірок, проведених у 2022 році. По-четверте, для підвищення безпеки вітчизняного фінансового ринку введено заборону на участь резидентів росії в управлінні страховими та іншими небанківськими фінансовими установами.

На діяльність ПрАТ «УПСК» негативний вплив мають такі фактори: неможливість працювати в регіонах, де ведуться активні бойові дії, або які є окупованими, погіршення платоспроможності страхувальників, брак персоналу, витрати на переміщення офісів до безпечніших місць, втрата доступу до документів через їх недоступність на окупованих територіях, недоотриманням платежів за страховими внесками, що негативно позначається на зниженні ліквідності ПрАТ «УПСК» та її можливості здійснювати страхові виплати. Тому СК має мобілізувати власні ресурси для оперативного вирішення ключових проблем діяльності та продовження роботи.

В умовах форс-мажорних обставин ПрАТ «УПСК», як сторона договору страхування, може посилатися на дію таких обставин, як на підставу звільнення її від відповідальності за невиконання умов договору. Відповідні форс-мажорні застереження з посиланням на війну включено до типових договорів страхування ПрАТ «УПСК» за окремими страховими продуктами.

Проте, дія форс-мажорних обставин не звільняє ПрАТ «УПСК» від обов'язку за договором, а лише слугує легітимною підставою відстрочення виконання такого обов'язку до закінчення їх дії. При цьому вона звільняється від відповідальності за прострочку страхових виплат у вигляді штрафних санкцій. Сам факт проведення бойових дій та запровадження обмежень воєнного часу не звільняє ПрАТ «УПСК» чи страхувальника від відповідальності, якщо обставини непереборної сили прямо не перешкоджають особі фізично чи юридично виконати свої обов'язки за договором у частині сплати страхових премій чи страхових виплат. ПрАТ «УПСК» може затримати страхову виплату (з дотримання процедури повідомлення про форс-мажор і його підтвердження), але муситиме здійснити її, коли дія обставин форс-мажору на неї припиниться.

Ч. 1 статті 991 Цивільного кодексу України [37] та частина 1 статті 26 Закону «Про страхування» [32] передбачає низку випадків, коли страховик має право відмовитися від здійснення страхової виплати. Страховим договором

можуть передбачатися і інші підстави для відмови, зокрема, пов'язані з війною. СК часто відмовляються покривати ризики спричинення збитків унаслідок бойових дій, якщо застраховане майно було пошкоджено чи знищено через бойові дії (влучанням куль, снарядів тощо). Страхування від воєнних ризиків у світовій практиці існує як окремий продукт на ринку, але він має високу вартість і обмежений попит.

Гібридна війна РФ проти України розпочалася у 2014 році, тому страховики мають вже майже дев'ятирічний досвід включення до страхових договорів «воєнних» застережень, які передбачають втрату юридичної сили на території проведення бойових дій і на окупованих територіях України. Жодні випадки (як спричинені бойовими діями, так і незалежні від них) не визнаються страховими, якщо відбулися в зоні бойових дій чи на тимчасово непідконтрольній українській владі території.

До 24.02.2022 страховики керувалися розпорядженням Кабінету Міністрів України, яким затверджено перелік населених пунктів, розташованих на лінії зіткнення та на тимчасово не підконтрольних територіях. Воєнний стан вперше було введено в окремих регіонах України у 2018 році, на території яких застосовувалися положення страхових договорів щодо форс-мажору. Після початку повномасштабного вторгнення «територіальні» винятки стало складно передбачати в договорах страхування, оскільки бойові дії перестали бути локалізованими, а перелік адміністративно-територіальних одиниць, на яких тривають бойові зіткнення, а також повернутих під український контроль динамічно змінюється. Відповідно до даних Державної служби з надзвичайних ситуацій України, військові дії мали місце на території таких областей: Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області та місто Київ. Для усунення спорів страховиків та страхувальників доцільно чітко унормувати визначення території проведення бойових дій, яке надає право використання правил виконання страхових договорів в умовах форс-мажору.

Найбільші СК України з початку російського вторгнення підтвердили чинність договорів страхування та свої зобов'язання зі здійснення страхових виплат з урахуванням форс-мажорних обставин. Розпорядженням НБУ від 27.02.2022 рекомендовано страховикам спростити процедуру врегулювання випадків, що мають ознаки страхових, шляхом максимального використання електронних документів і копій необхідних документів у разі неможливості або ускладнення надання страхувальником їх оригіналів, а також активніше застосовувати інші засоби дистанційного врегулювання страхових випадків. Одна з таких спрощених процедур давно доступна громадянам – складення «європротоколу» за договорами ОСЦПВ.

Наявність і тривалість форс-мажору (обставин непереборної сили) сторони договору страхування мають підтверджувати відповідними довідками ТППУ. У ст. 617 Цивільного кодексу України передбачено, що сторона, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за таке порушення, якщо доведе, що воно сталося внаслідок випадку або непереборної сили. Обставина «непереборної сили» в Цивільному кодексі України визначається в пункті 1 частини 1 статті 263 як «надзвичайна або невідворотна за даних умов подія». Для відмови від здійснення страхових виплат СК має довести: 1) наявність обставин непереборної сили, 2) їх надзвичайний характер, 3) неможливість попередити за даних умов збиток, 4) причинний зв'язок між цією обставиною і понесеними збитками.

У страхових договорах поняття форс-мажору і випадків, при яких збитки не відшкодовуються, розмежовуються. Не визнаються страховими подіями, наприклад, такі факти як: війна, військові дії, вторгнення військ, конфіскація, примусове вилучення, реквізиція, арешт майна за рішенням військово-цивільної адміністрації. Можливий збиток у результаті зазначених подій не відшкодовується, що визначається у розділі форс-мажор договору страхування. Зазначені умови діють тільки тоді, коли в країні або в регіоні введено воєнний або надзвичайний стан відповідно до процедури, описаної законом. До моменту такого введення і вступу в силу офіційного рішення,

юридичних підстав посилається на подібні випадки у страховиків немає (навіть якщо фактично відбуваються ті дії, які за своєю суттю підпадають під вищезгадані визначення). Страхувальнику ж у такій ситуації необхідно збирати докази того, що стався страховий випадок який має ознаки одного або декількох страхових ризиків (наприклад, «пожежа», «протиправні дії третіх осіб») і подавати документи Страховику в загальному порядку.

ТППУ засвідчує обставини форс-мажору за індивідуальним письмовим зверненням СГД і не надає загальних довідок про підтвердження обставин непереборної сили (форс-мажору) на невизначене коло осіб. Тому правовою підставою для відмови у здійсненні страхових виплат не може бути визнання самою СК військових дій форс-мажором.

Форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) засвідчуються за зверненням СГД та ФО за кожним окремим договором, податковим та/чи іншим зобов'язанням, виконання яких настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання яких стало неможливим через наявність зазначених обставин відповідно до Регламенту засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) ТППУ. Заява за встановленою формою про засвідчення форс-мажорних обставин подається за підписом керівника підприємства, організації з відбитком печатки підприємства, або за його дорученням - довіреною особою. Заява фізичної особи подається за її підписом особисто або за її дорученням - довіреною особою. До кожної окремої заяви додається окремий комплект документів.

28.02.2022 ТППУ прийняла рішення спростити процедуру засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) враховуючи надзвичайно складну ситуацію, з якою зіткнулась наша країна (рис. 2.9).

**ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА
ПАЛАТА УКРАЇНИ**

THE UKRAINIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

Україна, 01601, м. Київ,
вул. Велика Житомирська, 33

Velyka Zhytomyrska Str. 33,
Kyiv, 01601, Ukraine

+380 44 5842824
+380 44 5842827

ucci@ucci.org.ua
ucci.org.ua

IBAN: UA86322313000000260020128332 в АТ «Укресімбанк» в м. Києві

28.02.2022 № 2024/02.0-7.1

На № _____

від _____

Всім кого це стосується

Торгово-промислова палата України (далі - ТПП України) на підставі ст.ст. 14, 14¹ Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 02.12.1997 № 671/97-ВР, Статуту ТПП України, **чим засвідчує форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію Російської Федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».**

Враховуючи це, *ТПП України підтверджує, що зазначені обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення, є надзвичайними, невідворотними* та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб по договору, окремим податковим та/чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких/-го настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких/-го стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

З повагою,

Президент

Геннадій ЧИЖИКОВ

Уповноважена особа:

Нестеренко Алла
+380(44) 586-40-61
+380 (67) 2407939

EUROCHAMBRES

Рис. 2.9 – Лист на підтвердження форс-мажорних обставин ТППУ

Джерело: <https://ucci.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf>

Особа, яка порушує свої зобов'язання, у зв'язку із військовою агресією РФ проти України в воєнного стану, має право долучати до свого повідомлення про форс-мажорні обставини даний лист. При цьому, у разі необхідності, сторона має право звертатися до ТППУ України та уповноважених нею регіональних відділень за отриманням відповідного Сертифіката про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) дотримуючись порядку встановленого Регламентом ТППУ за кожним зобов'язанням окремо.

Висновки до розділу 2

1. Протягом 2018-2021 років вартість необоротних активів зросла на 63476,7 тис. грн., або на 39,44%. Вартість оборотних активів скоротилася на -53582,5 тис. грн., або на -18,81%. Загальна вартість майна зросла на 16299,4 тис. грн., або на 3,66%. Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах, що відображається у складі необоротних активів, зросла на 1119,4 тис. грн., або на 7,00% і описується поліномом з гілками донизу. Частка перестраховика у страхових резервах, що відображається у складі оборотних активів, скоротилася на -3113,7 тис. грн., або на -80,92% і описується експоненціальним трендом.

2. У структурі активів ПрАТ «УПСК» протягом 2018-2021 років превалюють оборотні активи, проте частка необоротних зросла з 36,11% до 48,57%, або на 12,46%, причому за рахунок коштів у централізованих страхових резервних фондах на 0,12% - із 3,59% до 3,7%. Питома вага оборотних активів скоротилася з 63,89% до 50,04%, або на 13,85%. Частка перестраховика у страхових резервах є незначною і скоротилася з 0,86% до 0,16%, або на -0,70%. Найбільш значущою статтею активів є гроші та їх еквіваленти, але їх частка скоротилася з 61,42% до 47,17%, або на -14,25%.

3. Власний капітал ПрАТ «УПСК» демонструє негативну динаміку, оскільки він скоротився на 19115,7 тис. грн., або на -6,81%. Значний вплив на приріст капіталу має зростання довгострокових зобов'язань на 30623,8 тис.

грн., або на 19,81%, у т.ч. за рахунок страхових резервів - 31504,6 тис. грн., або 20,82%. У складі страхових резервів зросли: на 4372,6 тис. грн., або на 11,28% - резерв збитків або резерв належних виплат; на 27132 тис. грн., або на 24,11% - резерв незароблених премій. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування є незначною і зросла з 161 тис. грн. до 274,6 тис. грн., або на 113,6 тис. грн. – на 70,56%. Питома вага поточної заборгованості за розрахунками зі страхування в пасивах зросла з 0,04% до 0,06%, або на 0,02%.

4. Основним джерелом капіталу ПрАТ «УПСК» є власний капітал, але протягом 2018-2021 років його частка скоротилася із 63,01% до 56,65%, або на 6,36%. Значною є питома вага довгострокових зобов'язань, яка зросла із 34,68% до 40,09%, або на 5,40%, причому основними статтями у складі 2 розділу пасиву є страхові резерви – загалом вони зросли з 33,94% до 39,56%, або на 5,62%. Основна їх частка представлена резервом незароблених премій, яка зросла із 25,25% до 30,23%, або на 4,98%. Питома вага резервів збитків або резервів належних виплат є втричі меншою і зросла з 8,70% до 9,34%, або на 0,64%. Поточні зобов'язання не відіграють важливого значення у формуванні капіталу ПрАТ «УПСК», питома вага яких зросла з 2,31% до 3,27%, або на 0,96%.

5. Ключовим показником функціонування СК є її платоспроможність. Значення коефіцієнтів ліквідності багатократно перевищує рекомендовані нормативні значення. Хоча спостерігається тенденція до їх скорочення: загальної та проміжної ліквідності різняться незначно через невелику величину запасів, вони скоротилися з 27 до 15, а абсолютної – із 26 до 14. Позитивом такої ситуації є низький рівень ризику ліквідності ПрАТ «УПСК», її вадою є негативний вплив на величину працюючих активів. Тому частину коштів доцільно було би перевести у фінансові інвестиції.

6. Протягом аналізованого періоду ПрАТ «УПСК» погіршило фінансові результати діяльності, оскільки перейшло від додатних до вієм них показників чистого прибутку. Закономірності зміни чистого прибутку повторює динаміка

прибутку до оподаткування, який протягом 2018-2021 років скоротився від додатного значення 92497 тис. грн. до від'ємного (13477,8) тис. грн.

7. Валовий прибуток протягом аналізованого прибутку має чітко виражену тенденцію до зростання і описується лінійним зростаючим трендом, проте фінансові результати від операційної діяльності були додатними лише у 2018 році, потім намітилася чітко виражена тенденція до погіршення з переходом до від'ємних значень. Позитивний вплив на формування прибутку до оподаткування мала стаття інші фінансові доходи. Чисті понесені збитки за страховими виплатами також мають тенденцію до зростання.

8. ПрАТ «УПСК» у 2018 році має додатний потік від операційної діяльності протягом 2018-2020 років, який скорочувався і у 2021 році став від'ємним. ПрАТ «УПСК» не має руху коштів від фінансової діяльності, інвестиційна діяльність протягом чотирьохрічного періоду призводить до відтоку коштів. У підсумку чистий рух грошових коштів був додатним у 2018 роках і від'ємним – у наступних періодах.

9. Основним джерелом притоку коштів від операційної діяльності є страхові премії, а основним джерелом відтоку – оплата зобов'язань за страховими контрактами (страхові виплати). Співвідношення страхових премій і страхових виплат є мірою надійності СК. Протягом 2018-2019 років відбулося зростання коефіцієнта покриття страхових виплат страховими преміями з 3,42 до 3,58, у 2020 році мало місце погіршення значення показника до 2,53, а у 2021 році – зростання до 3,09. Таким чином, ПрАТ «УПСК» має достатню ліквідність і надійність. Проте, погіршення його фінансового стану пов'язано з отриманням збитків від операційної діяльності і скороченням вхідного додатного грошового потоку від операційної діяльності. Для виправлення ситуації на краще необхідно скоротити рівень адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

10. Договори страхування є чинними незалежно від введення в Україні воєнного стану, зі стандартними форс-мажорними застереженнями, які застосовуються і в інших видах договорів. Натомість, як правило, страховики

не покривають «воєнні» ризики та виключають зони бойових дій і неконтрольовані урядом терени з території страхування. Невизначеність таких зон і територій може бути підставою для спорів зі страховиками, що зараз вимагає завчасної комунікації між сторонами договорів щодо цього питання. У поточних умовах діє спрощений порядок засвідчення форс-мажорних обставин на основі типового листа на підтвердження форс-мажорних обставин ТППУ.

ВИСНОВКИ

1. Напередодні війни, у 2021 році, страховий ринок України помірно розвивався. Половину валових страхових премій отримали ТОП-10 ризикових страховиків, страховий ринок *life* був ще більше концентрованим. На ТОП-10 страхових компаній припадало 96,6% загальної кількості усіх страхових премій та 100% усіх страхових виплат. Лідером за обсягом страхових премій серед СК *life* є ТАС, за виплатами вона займає друге місце.

2. Найбільші обсяги премій та виплат за окремими видами страхування у 2021 році були акумульовані такими видами страхування: КАСКО, медичне страхування, ОСЦПВ та Зелена картка. Протягом 2021 року резерви збитків до чистих виплат були відносно стабільними і коливалися в інтервалі 149%-162% для добровільного ризикового страхування і 380%-406% для обов'язкового ризикового страхування.

3. Протягом 2021-3 кв. 2022 року відбулося суттєве скорочення кількості СК в Україні – із 208 до 139, динаміка описується експоненціальною функцією. На даний час в Україні функціонує 13 страхових компаній *life*. За 1 квартал 2022 року виключено з Державного реєстру 11 СК, а включено лише 1. Протягом 2022 року зросла вартість балансових активів, а також активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування». Проте обсяг сплачених статутних капіталів скоротився. Питома вага валових страхових премій, що надійшла від страхувальників – фізичних осіб, зросла з 59,63% до 61,55%. Протилежною є частка валових страхових виплат страхувальникам – ФО, яка скоротилася з 57,42% до 54,05%. Рівень валових виплат збільшився з 32,9% до 33,3%. Рівень чистих виплат тримається на рівні 33,7% -34,4%.

4. Питома вага ризикових видів страхування у страхових виплатах та страховому відшкодуванні по усіх СК за підсумками 9 міс. 2022 року становить 93,51%. Питома вага СК *non-life* у всіх СК у викупних сумах дорівнює 0, у прибутках – 87,33%, у збитках – менша (36,87%). Переважна частка страхових виплат СК *life* виплачена резидентам України (більше

99,86%), у т.ч. основна питома вага припадає на фізичних осіб (більше 94%). Страхові виплати у вигляді анuitетів у середньому становлять 5,76%, а за договорами страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку, - 70,97%. Не було виплат за таким видом страхування - довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду. За видами страхування основна питома вага (527,4 млн. грн., або 85,57%) приходить на інші договори накопичувального страхування. Проте за кількістю укладених договорів (1447026, або 93,23%) іншими договорами страхування життя

5. Страхові виплати/ відшкодування з ризикового страхування в основному здійснені на користь резидентів (98,43%), у т.ч. найбільша частка призначена для ЮО (крім перестраховальників) - 53,34%, а також для ФО - 44,58%. За видами страхування основна питома вага страхових виплат приходить на страхування наземного транспорту (крім залізничного) - 45,52%, медичне (безперервне страхування здоров'я) – 30,44%.

6. 24.02.2022 у зв'язку з широкомасштабним вторгненням РФ Президентом України було введено воєнний стан на основі Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що передбачає можливість тимчасового обмеження прав, свобод людини, законних інтересів фізичних і юридичних осіб, передбачених Конституцією України. Законом України «Про торгово-промислові палати в Україні» на ТППУ покладено обов'язок ідентифікувати і засвідчувати форс-мажорні обставини, або обставини непереборної сили.

6. Метою діяльності Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія» є провадження страхової діяльності з усіх видів страхування майнових інтересів фізичних і юридичних осіб та здійснення фінансової діяльності в межах, визначених законодавством та Статутом, з метою одержання прибутку. Власником крупного пакету акцій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є фізична особа Михайлов Олександр Михайлович, якому належить 99,9994 статутного капіталу

7. Протягом 2018-2021 років вартість необоротних активів ПрАТ «УПСК» зросла на 39,44%, вартість оборотних скоротилася на 18,81%. Загальна вартість майна зросла на 3,66%. Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах, що відображається у складі необоротних активів, зросла на 1119,4 тис. грн., або на 7,00% і описується поліномом з гілками донизу. Частка перестраховика у страхових резервах, що відображається у складі оборотних активів, скоротилася на -3113,7 тис. грн., або на -80,92% і описується експоненціальним трендом.

8. У структурі активів ПрАТ «УПСК» протягом 2018-2021 років превалюють оборотні активи, проте частка необоротних зросла з 36,11% до 48,57%, причому за рахунок коштів у централізованих страхових резервних фондах на 0,12% - із 3,59% до 3,7%. Питома вага оборотних активів скоротилася з 63,89% до 50,04%, або на 13,85%. Частка перестраховика у страхових резервах є незначною і скоротилася з 0,86% до 0,16%, або на -0,70%. Найбільш значущою статтею активів є гроші та їх еквіваленти, але їх частка скоротилася з 61,42% до 47,17%, або на -14,25%.

9. Власний капітал ПрАТ «УПСК» демонструє негативну динаміку, оскільки він скоротився на 19115,7 тис. грн., або на -6,81%. Значний вплив на приріст капіталу має зростання довгострокових зобов'язань на 30623,8 тис. грн., або на 19,81%, у т.ч. за рахунок страхових резервів - 31504,6 тис. грн., або 20,82%. Питома вага поточної заборгованості за розрахунками зі страхування в пасивах зросла з 0,04% до 0,06%, або на 0,02%.

10. Основним джерелом капіталу ПрАТ «УПСК» є власний капітал, але протягом 2018-2021 років його частка скоротилася із 63,01% до 56,65%, або на 6,36%. Значною є питома вага довгострокових зобов'язань, яка зросла із 34,68% до 40,09%, або на 5,40%, причому основними статтями у складі 2 розділу пасиву є страхові резерви – загалом вони зросли з 33,94% до 39,56%, або на 5,62%. Основна їх частка представлена резервом незароблених премій, яка зросла із 25,25% до 30,23%, або на 4,98%. Питома вага резервів збитків або резервів належних виплат є втричі меншою і зросла з 8,70% до 9,34%, або на

0,64%. Поточні зобов'язання не відіграють важливого значення у формуванні капіталу ПрАТ «УПСК», питома вага яких зросла з 2,31% до 3,27%, або на 0,96%.

11. Ключовим показником функціонування СК є її платоспроможність. Значення коефіцієнтів ліквідності багатократно перевищує рекомендовані нормативні значення. Хоча спостерігається тенденція до їх скорочення. Протягом аналізованого періоду ПрАТ «УПСК» погіршило фінансові результати діяльності, оскільки перейшло від додатних до вієм них показників чистого прибутку. Закономірності зміни чистого прибутку повторює динаміка прибутку до оподаткування, який протягом 2018-2021 років скоротився від додатного значення 92497 тис. грн. до від'ємного (13477,8) тис. грн.

12. ПрАТ «УПСК» у 2018 році має додатний потік від операційної діяльності протягом 2018-2020 років, який скорочувався і у 2021 році став від'ємним. ПрАТ «УПСК» не має руху коштів від фінансової діяльності, інвестиційна діяльність протягом чотирьохрічного періоду призводить до відтоку коштів. У підсумку чистий рух грошових коштів був додатним у 2018 роках і від'ємним – у наступних періодах.

13. Основним джерелом притоку коштів від операційної діяльності є страхові премії, а основним джерелом відтоку – оплата зобов'язань за страховими контрактами (страхові виплати). Співвідношення страхових премій і страхових виплат СК є достатнім. ПрАТ «УПСК» має достатню ліквідність і надійність. Проте, погіршення його фінансового стану пов'язано з отриманням збитків від операційної діяльності і скороченням вхідного додатного грошового потоку від операційної діяльності. Для виправлення ситуації на краще необхідно скоротити рівень адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

14. Договори страхування є чинними незалежно від введення в Україні воєнного стану, зі стандартними форс-мажорними застереженнями, які застосовуються і в інших видах договорів. Натомість, як правило, страховики не покривають «воєнні» ризики та виключають зони бойових дій і

неконтрольовані урядом терени з території страхування. Невизначеність таких зон і територій може бути підставою для спорів зі страховиками, що зараз вимагає завчасної комунікації між сторонами договорів щодо цього питання. У поточних умовах діє спрощений порядок засвідчення формажорних обставин на основі типового листа на підтвердження формажорних обставин ТППУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аберніхіна І.Г., Сокиринська І.Г. Оцінка ліквідності та платоспроможності страхової організації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2020. №1. С.152-163.
2. Войтович Л. М. Механізм державного регулювання розвитку страхової системи України. *Проблеми економіки*. №3 (45). 2020. С. 148-154.
3. Геряк М.В. Засоби підвищення рівня фінансової стійкості страхових компаній України. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки*. 2019. С. 126-28.
4. Горідько О. В., Цуркан І. О., Заволока Л. О. Порядок виплати страхового відшкодування в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 6. С. 401-405.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 27.01.2023).
6. Дубина М., Савченко Т. Роль механізмів гарантування виплат у підвищенні рівня страхової довіри в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 1. С. 119-130.
7. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 4. С. 46–52.
8. Журавка О. С., Темченко А. Р., Федорченко В. Г. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(1). С. 117-122.
9. Журавльова О. Є. Особливості впливу факторів на фінансову стійкість страхових компаній. *Ринок цінних паперів України*. 2013. №1-2. С. 39-45.
10. Іванюк І. С., Маруженко Д.С. Теоретичні підходи до визначення категорії «фінансова стійкість страхової компанії». *Фінанси України*. 2006. № 11. С 77–89.

11. Кміть В.М., Білаш А.В. Особливості державного нагляду (контролю) страховиків в Україні. *Гроші, фінанси і кредит*. 2020. Вип. 52-2. С.106-111.
12. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.01.2023).
13. Косарева І.П., Лисенко Д.Д. Особливості оцінки фінансової надійності та стійкості страхових компаній України. *Інфраструктура ринку*. 2018. №17. С. 156 – 161.
14. Косова Т. Д., Слободянюк О. В. Формалізація розвитку сегменту майнового та ризикового страхування. *Фінанси, грошовий обіг, кредит*. Випуск № 33/1. 2017. С. 336–342.
15. Косова Т. Д., Слободянюк О. В. Фінансова інституціоналізація форм організації страхової діяльності: SWOT-аналіз. *Економіка та підприємництво*. 2016. № 4–5 (91–92). С.43-47.
16. Кочетков В. М., Соловей Н. В. Методологія формування страхового ринку України. *Економіка і управління*. 2019. № 2. С. 5-17.
17. Кравчук Г. В. Дослідження індикативності страхових виплат на страховому ринку. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2019. № 1. С. 72-82.
18. Лазаришина І. Д. Методичні засади аналізу рівня виплат на страховому ринку України. *Бізнес Інформ*. 2019. № 8. С. 136-142.
19. Пікус Р. В., Балицька М. В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Економіка. 2016. Вип. 3. С. 6-10.
20. Пластун В. Л. Формування оптимальної структури портфеля страхових послуг. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 1 (127). С. 335–341.
21. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 №2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 23.01.2023).

22. Показники діяльності страхових компаній. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Insurance_companies_2022-10-01.xlsx (дата звернення 18.01.2023).

23. Про ведення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 24.01.2023).

24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України №79-IX від 12.09.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (дата звернення: 27.01.2023).

25. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14/ed20230101#n1434> (дата звернення: 05.02.2023).

26. Про затвердження Методики формування резервів із страхування життя: Розпорядження Держфінпослуг від 27.01.2004 № 24. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-04?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82#w1_1 (дата звернення: 27.12.2022).

27. Про затвердження Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження від 17.12.2004 № 3104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05#Text> (дата звернення: 20.01.2023).

28. Про затвердження Положення про ліцензування та реєстрацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг: Постанова Національного банку України від 24.12.2021 № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (дата звернення: 26.01.2023).

29. Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку

України: Постанова Правління Національного банку України від 25.11.2021 № 123. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0123500-21#Text> (дата звернення: 21.12.2022).

30. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 20.12.2022).

31. Про страхування : Закон України : від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.01.2023).

32. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20/ed20211118#n60> (дата звернення: 29.12.2022).

33. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 02.12.1997 № 671/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D1%84%D0%BE%D1%80%D1%81#w1_1 (дата звернення: 07.02.2023).

34. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України № 2664-III від 12.07.2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (дата звернення: 17.01.2023).

35. Ротова Т., Манько І. Регулювання ринку страхових послуг в Україні. *Товари і ринки*. 2018. № 1. С. 121–134.

36. Умови страхування площ посівів озимих зернових сільськогосподарських культур з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на період перезимівлі: Наказ Мінагрополітики від 25.11.2021 № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1635-21/ed20211125#n10> (дата звернення: 03.02.2023).

37. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.01.2023).

38. Цуркан І.М., Остапенко А.О. Фінансова стійкість страхової компанії та ключові умови її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2020. №4. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/57.pdf (дата звернення: 14.01.2023).

39. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз Я. С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство*. 2018. №15. С. 900–908.

40. Чкан І. О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. *Міжнародний науковий журнал Науковий огляд*. 2014. № 2(1). URL: <https://www.naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/download/68/72> (дата звернення: 28.12.2022).

41. Шірінян Л. В. Актуальні проблеми фінансового регулювання страхового ринку України в сучасних умовах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 1. С. 30-34.

42. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). Повідомлення Торгово-промислової палати України від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779> (дата звернення: 29.01.2023).

43. Юрченко М. Є. Знаходження ймовірності банкрутства страхової компанії за стохастичних страхових виплат. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 3. С. 157-159.